

Řešení městského interiéru památkově chráněných území hl. m. Prahy

AKTUALIZACE A DOPLNĚNÍ

Ing. arch. Jan Sedlák

PŘÍRUČKA PAMÁTKOVÉ PÉČE

MAGISTRÁT HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

Odbor památkové péče

2016

PRA HA
PRA GUE
PRA GA
PRA G

Na základě posouzení základního materiálu zpracovaného v roce 2003 bylo rozhodnuto o zpracování jeho aktualizace (v textu dále jen Zásady).

Vzhledem k tomu, že od zpracování základního textu uplynula již určitá doba, v níž byla vymezena další památkově chráněná území, došlo k vývoji vnímání i užívání veřejných prostorů a také byly dopracovány některé další materiály, které úzce souvisejí se základním materiálem, je tato redakce nejen jejich reflexí, ale také prohloubením některých popsaných přístupů.

Tato práce je součástí souboru materiálů (Koncepce účinnější péče o památkový fond v hlavním městě Praze) a z pohledu metodického i věcného na některé navazuje. Především se jedná o „Specifické rozdělení památkově chráněných území pro účely vypracování Analyticko-regulativních popisů a map památkové ochrany (Ing. arch. Jan Sedlák, Praha 2003, Systém klasifikace území a objektů v rámci Pražské památkové rezervace dle míry přípustnosti stavebních zásahů, Ing. arch. Jan Sedlák, Praha 2003).

OBSAH

Předmluva	5
Seznam použitých zkratk	6
I. OBECNÁ ČÁST	7
1. Úvod	8
2. Současný stav veřejných prostorů a reflexe jejich proměny, analýza problémů	11
3. Obecná charakteristika interiéru z pohledu ochrany, problémů a nejčastějších chyb	13
4. Metoda zpracování.....	21
5. Členění území na typy.....	23
II. URBANISTICKÉ ASPEKTY	27
1. Základní členění sledovaných typů prostorů a urbanistické aspekty jejich ochrany	28
2. Urbanistické uspořádání prostorů podle druhu a jejich typologických součástí.....	30
3. Příčná profilace, vliv okolní zástavby	35
4. Definice základních typů dle prostorové charakteristiky	41
5. Definice základních typů dle významové, provozně funkční charakteristiky	58
III. ARCHITEKTONICKÉ ASPEKTY	64
1. Plochy, prvky, zařízení	65
IV. DOPORUČENÉ PODKLADY PRO STANOVISKO PAMÁTKOVÉ PÉČE k záměru a dokumentaci rehabilitace veřejných prostranství	101
V. SEZNAM VYBRANÝCH TEMATICKÝCH DOKUMENTŮ	105

PŘEDMLUVA

Cílem památkové péče je uchování životaschopného a jedinečného centra Prahy v souladu s jeho vlastní historií i evropskými tradicemi. Tyto tradice postupně utvářely i podobu pražských veřejných prostranství. Jejich vývoj a změny se uskutečňovaly v průběhu staletí. Dochovaný stav je výslednicí dlouhého a do určité míry pokračujícího procesu utváření. Je podstatné, aby v rámci dalšího vývoje docházelo jen k organickým úpravám a jeho podoba byla dále zhodnocena.

Vzhledem k charakteristice území a struktuře jeho prostorů, které spočívají ve vysoké urbanistické kvalitě a rozmanitosti charakteru i aktivit zde probíhajících, je nutný citlivý a lokálně diferencovaný přístup k jeho úpravám.

Proto je potřebné stanovit hlavní priority z pohledu památkové péče. Jsou jimi:

- respektování dochovaného hodnotného urbanistického, architektonického a kulturního rámce, který spoluvytváří podobu pražských veřejných prostranství
- uchování a posílení pestrosti městského života, který nabízí rozdílné prožitky od rámce obytného charakteru s klidnými zákoutími Malé Strany a jejich parků a zahrad, až po živé pražské komerční centrum v okolí Václavského náměstí a respektování charakteristických funkčních rozdílů mezi jednotlivými veřejnými prostranstvími a z toho plynoucích rozdílů v přístupu k jejich ochraně i dalšího utváření
- uchování a podpora hodnotných jedinečností a individuality jednotlivých prostorů a jejich postavení v rámci širšího urbanistického a architektonického celku

Základními hodnotami veřejného prostoru jsou tedy především

- **jedinečnost a celková harmonie kontinua** veřejného prostředí, založená na různorodosti veřejných prostorů historické části města; bohatství charakterů prostředí i jejich atmosféry, tvořených v interakci prostoru a architektury jej vytvářející
- **hierarchie veřejných prostranství** v širších urbanistických souvislostech
- **pestrost a rozmanitost jednotlivých míst** a současně harmonická provázanost do vyšších prostorových celků

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

PPR	Pražská památková rezervace
MPR	Městské památkové rezervace
MPZ	Městské památkové zóny
VPR	Vesnické památkové rezervace
VPZ	Vesnické památkové zóny
MS	Malá Strana
SM	Staré Město
DNM	Dolní Nové Město
HNM	Horní Nové Město

I. OBECNÁ ČÁST

1. ÚVOD

Zásady ochrany městského interiéru vznikly s cílem ochrany, rehabilitace a přispění k dalšímu harmonickému vývoji v prostředí pražského historického jádra a dalších památkově chráněných území v rámci hlavního města.

Smyslem je především stanovení zásad, metody **ochrany** existujícího stavu formami **zachování či obnovy**, ale jak vyplývá z přirozené dynamiky městského interiéru, je také souborem zásad pro jejich případné další **utváření** v rámci všech památkových rezervací a zón.

Důraz je kladen na všechny polohy problematiky od obecné, koncepční (I. Obecná část) a urbanistické polohy (II. Urbanistické aspekty) obsahující popis přístupu a zvolené metody až po vlastní pojetí ochrany architektonických prvků v daném prostředí (II. Urbanistické aspekty, III. Architektonické aspekty). Detailní technické aspekty obnovy přesahující rámec úkolu jsou zmíněny spíše jen rámcově. Doplnkem je část IV. nabízející orientaci v podkladech potřebných pro získání stanoviska orgánu památkové péče a část V. s informací o existujících souvisejících materiálech.

Z prostorového hlediska se zásady dotýkají především Pražské památkové rezervace. Její komplexní a složitý charakter umožňuje ve zjednodušení aplikaci i v územích městských památkových zónách vzniklých na přelomu 19. a 20. století. Práce postihuje také problematiku vesnických památkových rezervací a zón na území hl. m. Prahy (viz *V. Seznam vybraných tematických dokumentů*). Přestože jejich charakter se vzájemně velmi liší, lze konstatovat, že stanovené principy ochrany jsou i zde platné.

Jen rámcově jsou do práce zahrnuty významnější plochy veřejné zeleně a parků, které tvoří specifickou problematiku a vyžadují jedinečný přístup.

Zásady vycházejí z předpokladu, že je potřebné problematiku pojmout v komplexnosti, resp. interakci celkového, možno říci koncepčního (urbanistického) pojetí až po řešení jednotlivostí, které jsou takto zasazeny do určitého komplexního rámce. Práce s materiálem proto umožňuje hledat pro jednotlivá dílčí rozhodnutí oporu a argumentaci v širším kontextu dané problematiky.

Problém šíře záběru je překonáván formulováním základních **modelových situací** postavených na určení základního typu prostředí. Především na morfologické a významové, resp. funkční charakteristice jednotlivých prostorů, resp. jejich souborů. Zde vychází z existující klasifikace veřejných prostorů (Systém klasifikace území a objektů v rámci

PPR dle míry přípustnosti stavebních zásahů, Ing. arch. Jan Sedlák, Praha 2003). K těmto jsou následně přiřazovány **lokálně i typologicky diferencované soubory opatření** v podrobnosti jednotlivých prvků. Metoda umožňuje modely následně aktualizovat a doplňovat podle specifických situací.

Interiér města je zde reprezentovaný jeho veřejnými prostory, specificky prostory uličnicemi a prostory náměstí. Doplněním jsou specifické formy poloveřejných a přechodových prostorů daných území. Jedinečné postavení prostorů, jakými je například prostor řeky nebo prostory dominantně vegetační, tedy parky a zahrady, resp. ostatní veřejná nezastavěná prostranství, mají dnes již zpracovány vlastní ideové i metodické materiály a jsou zde proto dotčeny stručněji.

Z určitého pohledu procházejí veřejná prostranství permanentní proměnou a je úkolem zásad pojmenovat její meze, resp. hodnoty, které je třeba chránit.

Přestože veřejný interiér města působí komplexně jako celek, pro výsledné působení podoby veřejných prostranství je rozhodující jejich parter. Ten je **jejich nejdynamičtější částí (ve smyslu proměnlivosti v čase)**, a to i v historicky velmi stabilizovaných částech území. Dynamika se projevuje jak z pohledu architektonického, ekonomického, tak i společenského. Projevem utváření je způsob (modalita), resp. kvalita života ve městě. Tato modalita je významným parametrem vlastních hodnot architektonických, identity prostředí a kultury jeho obyvatel i návštěvníků. Z toho plyne možnost předvídání vývoje podoby prostoru, pro niž jsou v zásadách stanovena pravidla tak, aby byl ochráněn jejich hodnotný historický charakter.

Veřejným prostorem probíhá komunikace všeho druhu. Od pohybu lidí, hmot až po přenos informací. Je však také významným sociálním prostorem. Nesmírná intenzita využití a z toho plynoucí dynamika klade na vymezení ochrany interiéru města enormní a stupňující se nároky.

Ochrana podoby městského interiéru se logicky místy dostává do střetu s jeho životním rytmem. Tím spíše, že podoba četných prostorů historické části města, hodných ochrany, v sobě nese potřebu uchování určité idyličnosti. **Rozměr intimity a obytné pohody** hraje pro většinu z nich významnou roli. S rostoucí, především ekonomickou a návštěvníckou, dynamikou a z toho plynoucím rostoucím zatížením všeho druhu narůstá i agresivita zde probíhajících dějů.

Intenzivně exploatované části města svým způsobem diskriminují zranitelnou část populace (děti, senioři a handicapované osoby). S postupující ztrátou sociální kontroly (související s oslabením obyvatelské složky historických částí města) se tato místa stávají

nebezpečnými i pro jiné skupiny. Je nutno připustit, že takovéto vlivy jako odraz novodobých nároků kladených na veřejný prostor se nemohou neprojevit na jeho podobě, resp. požadavcích na jeho utváření.

Vzhledem k tomu, že je společností přiznanou a deklarovanou potřebou uchovávat části historického obrazu, je potřebné stanovit limity jeho přípustných a nepřípustných, resp. vratných a nevratných změn.

Pro potřeby těchto zásad jsou stanoveny oprávněné skupiny uživatelů a jejich potřeby. Zde jsou řazeny v obecně platné posloupnosti, hierarchii, která se však může v konkrétních prostorech odlišovat:

- chodci¹ – dospělí, děti a matky s dětmi nebo kočárky, chodci se sníženou schopností pohybu a orientace
- cestující a provoz vozidel hromadné dopravy
- hasičská vozidla a vozidla záchranné služby
- vozidla zajišťující obsluhu území
- parkování rezidentů
- jízdní kola²
- parkování ostatních vozidel
- provoz a parkování taxi

Vývoj od roku 1989 ukazuje, že se interiér města po vizuální stránce zprvu rychle oprostil bývalé šedi a značné zanedbanosti. Obnovena byla jeho sociální role. Znovuobjevení role ekonomické však přineslo nové nároky a z toho planoucí problémy. Jakkoli je základní fyzická podstata prostoru trvalá, jeho často enormní provoz a způsob užívání mění výrazně jeho působení. Výsledný stav hrozí místy přerůst v chaotický a často nepřilíživý a městu cizorodý obraz.

¹Skupina sama v sobě zahrnuje odlišné charakteristiky chování, ale také potřeby (obyvatelé, tranzitující pasanti domácí, z okolního města, turisté a zde pracující), kvantitativní proporce jednotlivých skupin je velmi dynamická a nevyjadřuje priority, jimiž by mělo být prostředí formováno.

²Ambivalentní preference vyplývá především z terénní konfigurace pražského centra, resp. předmětných památkových území, ta vždy neumožňují uspokojit vzrůstající zájem sportovní veřejnosti o tento druh dopravy.

2. SOUČASNÝ STAV VEŘEJNÝCH PROSTORŮ A REFLEXE JEJICH PROMĚNY, ANALÝZA PROBLÉMŮ

Současný stav veřejných prostorů, především na území historického centra města resp. PPR, prochází proměnami v čase. Jedná se především o proměny související s provozem a životním modelem jednotlivých uživatelských skupin, neboť stavební podstata je zvláště v předmětných chráněných územích stabilizovaná. Jeho podobu nutno posuzovat diferencovaně jednak z pohledu lokálního (odlišných typů nebo částí území), jednak z pohledu typologicky, významově i funkčně specifických prostorů obsažených v nich. Možno také konstatovat velmi odlišné trendy a odlišnou míru dynamiky jejich vývoje. Na straně jedné možno konstatovat **úspěšně probíhající regenerace**, především v prostorech intimní povahy v rezidenčních částech města. **Ambivalentně** možno hodnotit proměny v okolí řeky, kde lze konstatovat oživení jejich břehů ve prospěch veřejnosti a přetížením problematický vlastní provoz na řece. Na straně druhé je nutno konstatovat některé **znepokojivé trendy** v proměnách významných, hlavních prostorů města, především na pravém břehu PPR, v oblasti Nového Města, resp. širším okolí Václavského náměstí. Tuto situaci možno přičíst jednak celkové atmosféře prostorů a úrovni detailu, především pak zde existující sociálně kulturní atmosféře prostředí. Hledáme-li příčiny odlišnosti stavu v různých částech území, jeví se jako **stěžejní uživatelský profil prostorů**, resp. okolní zástavby. Ten určuje dominantním způsobem kvalitu, především vizualitu parteru města. Je tedy třeba odlišit prostředí dominantně obytná, komerční a turistická.

Společným problémem prakticky pro všechny části města je pak povaha a intenzita dopravní obsluhy, resp. zásobování a parkování.

Mezi výrazně negativní jevy možno řadit především:

- vysokou zátěž plynoucí z automobilové dopravy
- kolizní body mezi jednotlivými uživatelskými skupinami
- silné lokální přetížení turistickým ruchem
- vysoký podíl ploch statické dopravy na úkor estetických hodnot prostoru, bezpečného a plynulého pohybu chodců, přehlednosti i celkové atmosféry
- oslabení hodnotných urbanistických vlastností (významné průhledy, potlačení hierarchie urbanistických a architektonických hodnot atd.) plynoucí z vizuálního přetížení prostorů (vizuální projevy komerčních parterů, především v oblasti zatížené turistickým ruchem, reklama, kvalita prodeje i nabízeného zboží, světelný a akustický smog, postupná expanze prodejních a provozních ploch do veřejného prostoru)
- grafickou úroveň, četnost a rozměry reklamních zařízení

- mizející drobná komerční vybavení v tradičně obchodních ulicích a pasážích, transformace na nekomerční účely (například garáže)
- pod vlivem turismu mění se nabídka služeb a sortiment komerčních zařízení, absence základního sortimentu sloužícího poptávce bydlících
- proměny výkladních skříní na skladovací nebo reklamní plochy
- hygienickou úroveň návštěvnicky i dopravně zatížených prostorů
- zchátralost, vandalismus a nepovolenou reklamu
- degradaci prostranství nevhodným nebo zanedbaným mobiliářem

3. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA INTERIÉRU Z POHLEDU OCHRANY, PROBLÉMŮ A NEJČASTĚJŠÍCH CHYB

(Pojmenování chyb jako negativní vymezení žádoucích postupů při ochraně)

3.1 OBECNĚ

Vzhledem k relativně značné fyzické stabilitě formování (vymezení) interiéru historického města, dané chráněnou okolní zástavbou, jsou problémy nejvíce patrné ve zvyšování intenzity jeho využití, rychlých, často rychle se střídajících proměn komerčních aktivit a tomu odpovídající úrovni úprav komerčních prostorů a s tím souvisejících negativních projevů. V posledních letech však také možno pozorovat výraznou proměnu chování uživatelů prostředí, projevující se ignorancí zažitých konvencí (např. jízdy cyklistů a bruslařů po chodnících, fenomén „Seagway“, agresivní a nehygienické chování některých uživatelských skupin, invaze komerčních aktivit přímo mezi chodce – pouliční prodej a jiné produkce, proměny výkladních skříní na skladovací prostory, jejich zaslepení velkoplošnými reklamami, viz také bod 2).

Proto nutno konstatovat změnu celkového klimatu a životní modalit, které v průběhu času, především gradací „tržní“ a „turistické“ hodnoty městského uličního prostoru, místy vytvářejí složité situace. Ty často narušují vlastní celkový charakter a hodnotu prostoru. Agresivita, se kterou se ve veřejném prostoru uplatňují v některých místech, zastírá jeho podobu a ruší jeho autenticitu. To platí především pro komerčně nebo turisticky nejatraktivnější místa a v jiné podobě pro prostory stále více ovlivněné narůstající dopravní zátěží. Dochází také k jakémusi mnohovrstevnému přetížení, kdy na uživatele, pozorovatele útočí velké množství informací v podobě znaků, barev a forem (o akustických projevech nemluvě). Prostředí se stává nepřehledné a jeho vlastní podstata se ztrácí pod tímto příkrovem.

Problematika komerčně a turisticky méně zatížených částí města, spíše obytných, spočívá obvykle v jejich přetížení parkujícími nebo pohybujícími se vozidly. Prostředí také obecně trpí nekvalitním, často nejednotným mobiliářem a nejednotnou úpravou povrchů parterů.

Obecně lze říci, že kvalita úprav a prvků městského interiéru je namnoze pod úrovní stavu okolních domů.

3.2 KONKRÉTNÍ PROBLÉMY A CHYBY Z POHLEDU URBANISTICKÉHO ASPEKTU

Konkrétní popis problémů a chyb je možno strukturovat v obsahové paralele k návrhu zásad. **Pojmenování chyb je vlastně negativním vymezením žádoucích postupů při ochraně.** Řešení je obsaženo v popisech sledovaných charakteristik jednotlivých prostorů klasifikovaných podle jejich morfologické a významové charakteristiky.

3.3 KONKRÉTNÍ PROBLÉMY A CHYBY Z POHLEDU ARCHITEKTONICKÉHO ASPEKTU

Úprava uličních profilů

Důsledkem zvyšování provozní, resp. dopravní zátěže bylo v minulých desetiletích přizpůsobování, namnoze ustupování jejím nárokům a formování uličního profilu ve prospěch dynamické automobilové dopravy (vymezení, zakřivení vozovek s velkými poloměry, vytváření oddělovacích ostrůvků, speciální prostorové úpravy, zálivy pro parkující vozidla apod.). Formování vlastního parteru městského interiéru se kompozičně do značné míry podřízovalo logice četnějších, rychlejších a stále větších dopravních prostředků. V současnosti, kdy se již více daří prosazovat nárok na větší pěší komfort ve městě, je jedním z největších problémů diskuse o nových, resp. staronových výškových uspořádáních profilů ulic v souvislosti s jejich dopravním zklidňováním. Přes ustálenost tradičně formovaného (výškově rozděleného) profilu ulice nutno připustit, že je v některých místech možno uvažovat o jiných řešeních, neboť uspořádání přesto, že je výsledkem dlouhého vývoje, podléhá nutnosti provozní inovace. Navíc není vždy možné jednoznačně zvolit optimální historické stadium vývoje, neboť se i z hlediska utváření prostorů často jedná o velmi historicky nesourodé struktury.

Chodníky a vozovky a jejich povrchy

V územích historického centra PPR typu I. a v územích vzniklých převážně na konci 19. století typu II. (viz kapitola 5.)

Obecně platí, že pro jednotlivé významové i morfologické typy ulic a jejich působení je důležitý více nežli vlastní rozměr vzájemný poměr plochy chodníků a vozovky, ale i formování jejich rozhraní. Z toho vyplývá, že všechny proměny musí být dobře prověřeny a odpovídat charakteru prostoru.

Jak uvedeno, pokud je průběh chodníku, resp. jeho tvar v přílišné závislosti na logice dynamického pohybu vozidel, je potlačen vlastní prostorotvorný aspekt plochy chodníku, který je pak chápán jako „zbytková“ plocha.

Výměna původní mozaiky za novodobou vytváří novou situaci pro formování tradičních pražských vzorů. Vzhledem k většímu rozměru a pravidelnému půdorysu kostek je namnoze nesnadné vytvářet analogický dojem k působení původních dlažeb, jejichž struktura byla v detailu organičtější a jemnější. Je složitější vytvářet určité menší vzory odpovídající šířce chodníku nebo adaptovat tradiční vzory do nepravidelných půdorysných ploch chodníků, tedy obdobně měkce tyto vzory modelovat podle často dynamických křivek půdorysného tvaru ulic.

Pravouhlé a diagonální dekorativní vzory jsou takto často redukovány na jednoduché obruby (bordury), které jsou svým výrazem chudé a dávají chodníku a tím i celému prostoru jiné, větší měřítko. Bordury často nereflektují šířku chodníku, na širším i úzkém chodníku se shodují, vzory nejsou dobře v ploše rozměřeny.

Často je používána mozaiková dlažba standardního rozměru i vzoru pro prostory domovních průchodů nebo přístupných dvorů. Zde působí neadekvátně měřítkem kostky i vzoru. Tato forma dláždění je totiž historicky spojena s veřejným prostorem, a proto by mu měla být i vyhrazena.

Chybou je i fakt, že se vytrácejí i bývalá specifická a důmyslná řešení půdorysných anomálií.

V obytných územích vilového charakteru typu III. (viz kapitola 5.)

Tato území trpí podobnými problémy jako předešlá. Krom toho se jedná o území relativně vysokého standardu, tomu by měl odpovídat především standard a úpravy veřejného prostoru určeného chodcům. Tato území měla v některých případech mozaikové chodníky, které byly nahrazeny živicí, nebo jsou kamenné dlažby v nedobrému stavu.

V obytných územích venkovského charakteru typu IV. (viz kapitola 5.)

V těchto územích a jejich okolí dochází v poslední době k výrazné stavební aktivitě. Území se rychle proměňují na rezidenční zóny. Standard úprav vlastních domů i veřejného prostoru jsou namnoze v rozporu s podstatou bývalého venkovského prostředí, které mělo svá specifika. Velmi časté je použití betonových tvárníc v kombinaci s betonovými obrubníky a živičnou vozovkou. V původně přirozeně tvarovaných prostorech, často

organicky formovaných, se objevují někde nepřírozně geometrické tvary nově vymezených chodníků, resp. vozovek. Ztrácejí se tradiční, často velmi staré linie cest a pěšin i menší plochy trávníků a celek působí sterilním dojmem. Mlatové povrchy, pro tato prostředí patrně nejpříroznější, se prakticky u nových úprav nevyskytují.

Pro tento typ prostředí je významné, v místě tradiční, vymezení pozemků vůči chodníkům – plotů a zídek, které jsou často nahrazovány neadekvátními formami, často i velmi nákladnými (například kamenný řezaný obklad zdi apod.).

Venkovní osvětlení

Častým problémem je nevhodně řešené veřejné osvětlení. Obvykle nevhodným typem svítidel, ale především nesprávnou volbou jejich velikosti.

To platí prakticky pro všechna území. Relativně nejkonsolidovanější je situace v místech použití kopií tradičních litinových svítidel. I v historických částech města však existují neforemné a často vůči měřítku ulice převýšené novodobé kandelábrы.

V poslední době se objevuje mnoho dalších světelných zdrojů, které přeexponovávají uliční prostor. Ať již se jedná o intenzitu osvětlení výloh, obchodních parterů či celých průčelí, nasvětlených či prosvětlených plošných reklamních panelů.

Nevhodně se často používají i neonové trubice, LED diody s neúměrnou intenzitou světla a často nevhodnou barevností. Tyto formy lze částečně akceptovat v komerčně živých prostorech centra, na významných obchodních třídách, zcela nevhodné jsou do historických ulic především Starého Města a Malé Strany a do intimního městského nebo charakterem venkovského (VPR, VPZ) obytného prostředí.

Obdobně se zde čím dál více nevhodně užívá různých laserových i kmitajících světelných efektů, někdy jsou i využívány chodníky jako plochy, na nichž je prováděna projekce hrozící oslněním nebo dezorientací chodců.

Problematické se jeví i slavnostní osvětlování některých celých budov často opět trpících přílišnou světelnou intenzitou.

Reklama

Prostředí města je čím dál více zapleveleno různou formou vizuálních informací a reklamy. Jakkoli do jisté míry do některých částí města patří a spoluvytváří jeho podobu, jsou její projevy čím dále více v rozporu s vlastním charakterem tradičního (historického) městského interiéru. Pro její četnost i kvantitativní nárůst ploch v uličním prostoru mizí jeho přehlednost, podélná průhlednost, především uličních prostorů, a pod reklamními prvky často mizí vlastní architektura města. Příčně umístované praporec, výstrče, reklamy na svítidlech veřejného osvětlení, reklamní stojky, výrazná ohraničení restauračních teras a enormní rozměry reklamních slunečníků přehlušují dojem z vlastního prostoru.

Reklama dokonce vizuálně vstupuje do panoramatické roviny města, resp. jeho střešní roviny.

Výkladce jsou čím dál více používány jako plochy pro reklamu, přestože by měly sloužit svému účelu, ukázat zboží za sklem.

Objevují se, a pro všechny typy prostorů jsou zcela nevhodné, příčné převěsy přes celou ulici.

Rušivé je i časté použití velkoplošné reklamy pod záminkou zakrytí stavebních prací.

Pro pěší provoz na chodnicích jsou obtěžující i nebezpečné volně stojící reklamní panely (tzv. „áčka“).

Uliční prodej, stánky, restaurační terasy a zahrádky

Uliční prodej k atmosféře především centrální oblasti města patří, avšak je nutné, aby jeho rozsah, forma a lokace byly v souladu s funkční a především prostorovou charakteristikou veřejného prostoru. V městském interiéru se často nevhodně tato forma prodeje stává problematickou právě nesouladem se zmíněnými požadavky konkrétních prostorů.

V Praze se nedochovala jednotná forma uličních stánků ani restauračních, kavárenských teras, nevznikla tak jako v jiných metropolích charakteristická tradice ani se nevytvořila žádná zcela úspěšná nová forma. Většina z existujících prvků je architektonicky velmi diskutabilní z pohledu estetického a často měřítkově předimenzovaná.

Stále více se množící terasy restaurací, rozšiřující jejich plochu, jsou občas umístěny natolik nevhodně, že brání přirozenému provozu, vnímání prostředí, někdy také

významným pohledům na hodnotné situace prostředí. Jejich vymezení je někdy natolik robustní, že vytvářejí nevhodné vizuální, ale i fyzické bariéry (např. pro handicapované osoby). V některých případech, především v souvislosti se silnou lokální koncentrací návštěvníků, zatěžují neúměrně prostředí z pohledu provozního.

Nově vzniklá pražská forma těchto zařízení se přiklonila k budování ohrazených pódíí, které takto vytvářejí jakési separované „subprostory“ v rámci prostorů veřejných a nedochází k efektu prolnutí a bližší interakci jednotlivých skupin uživatelů veřejného prostoru tak, jak jej známe ze zahraničí. Proto je namísto budování pódíí spíše považovat za nutnost, kde to místní konfigurace vynucuje, nežli za standardní řešení. Nevhodné je především řešení příliš vyvýšených pódíí, které již nevytvářejí pocit posezení na ulici, ale spíše otevřených, expandujících restauračních prostorů.

V souvislosti se zákazem komerčních aktivit na nevhodných místech (např. v případě bariéry pohybu chodců) je třeba tento zákaz rozšířit i na prostory a objekty pražského metra. Nevhodné komerční aktivity často poškozují architektonický a výtvarný účinek staveb metra.

Technické prvky

V městském interiéru se objevuje čím dál větší množství technických prvků, místy často nevhodně umístěných. I když je jejich potřeba ryze účelová a je nutností, je do jisté míry možné je umísťovat s ohledem na estetickou hodnotu prostředí. Jde o antény všeho druhu, především parabolické, často umístěné na průčelích domů, nebo jiná telekomunikační zařízení, která často nevhodně ruší vzhled průčelí i viditelných částí střech (např. mobilních telefonních sítí).

Svébytnou problematikou jsou troleje, které sice nelze eliminovat, avšak jejich nosiče by měly být součástí kvalitního mobiliáře s vlastní estetikou, nikoli pouze brutálně užitkovou záležitostí a umísťovány více v určitém souladu s ostatními vertikálními prvky, především veřejným osvětlením.

Obecněji lze konstatovat, že i ostatní zařízení (telefonní budky, poštovní schránky, taxametry) nemají kvalitu odpovídající památkově chráněným územím, přestože by jejich řešení mohlo být součástí určité svébytnosti města.

V poslední době se objevují i zcela nové prvky, například kamerové systémy. Především ty, které jsou určeny soukromému použití, jsou často necitlivě umísťovány na průčelích a často hyzdí vstupy do domů.

Dopravní značení

Přestože je dopravní značení nezbytnou součástí provozu ve městě a je nutností danou příslušnou vyhláškou, lze konstatovat, že při jeho dnešním zmnožení vytváří často velmi rušivé shluky silně ovlivňující vzhled prostředí. Bylo by prospěšné, ve spolupráci s Policií ČR prověřit vhodnost a nutnost jejich četnosti a rozmístění. Žádoucí a možné by také bylo provádět jejich instalaci efektivnějším a estetičtějším způsobem, resp. vytvářet rozsáhlejší oblasti s obdobným dopravním režimem avizovaným na jeho okrajích (parkovací zóny, zóny omezené rychlosti apod.). Určitým řešením odlehčení je rozvíjející se horizontální značení.

Parter a obchodní portály

Parter domů, resp. jejich uliční průčelí v 1. n. p., je projevem velmi proměnlivých, především komerčních aktivit. Architektonicky se projevuje v různých obdobích svébytným řešením obchodních portálů s výkladci. Jejich hodnota je rozdílná. Vzhledem k velké a rychlé proměnlivosti jejich využití dochází často k odstraňování nebo nevhodnému přetváření těchto drobných architektonických výtvorů.

Poněkud paradoxním a množícím se jevem vůči historickému vývoji, jenž především ve 20. století činil parter vizuálně otevřeným, je postupné zneužívání výkladních skříní za účelem skladování, nikoli vystavování zboží a s tím často spojeným zaslepováním velkoplošnými reklamami.

Častým jevem je také nevhodné, s daným typem architektury nesouznějící řešení firemního (často unifikovaného) nápisu, resp. světelné reklamy na portálech.

Velmi negativním jevem je prolamování průčelí s cílem získání určitého předprostoru vlastní aktivity probíhající v přízemích otevřením do ulice.

Zazdívání podloubí a omezení průchodnosti podloubím je nepřijatelné.

Štítové stěny

V případech nestejných výšek zástavby uliční fronty je v historickém prostředí častým jevem obnažení domovních štítů, kolmých k uliční linii. V některých částech historického města tyto štíty spoluvytvářejí jejich charakter.

Za negativní nutno považovat prorážení okenních otvorů do těchto pohledově exponovaných ploch štítových stěn. Tyto případy nastávají především v místech potenciálních atraktivních výhledů, a tím se naopak vepisují i do dálkových pohledů. Přestože existují spíše výjimečné případy jejich vhodného řešení, lze tento jev považovat za závadu. Nevhodná úprava se promítá jak do některých veřejných prostranství, tak i do dálkových pohledů z míst panoramatických výhledů na Prahu, vyhlídek, úprava tím zasahuje do širšího území vč. veřejných prostranství.

4. METODA ZPRACOVÁNÍ

4.1 PŘEDPOKLADY

Podoba interiéru města, která je předmětem památkové ochrany, je tvořena **aspekty urbanistickými, architektonickými a provozními i podobou či umístěním jednotlivých prvků**. Výsledná kvalita je tvořena specifickým charakterem, který je kvalitou „prostředí“, resp. šířeji pojatým předmětem ochrany.

Tato kvalita v sobě zahrnuje uchování historických, resp. uměleckohistorických hodnot prostředí, splnění provozně funkčních potřeb a především estetickou vizualitu veřejného prostoru. Ta je utvářena především jeho **stabilní, fyzickou** či nemovitou složkou, možno říci **trvalé povahy**, ale velmi významně **také složkami povahy dočasné**, „efemérní“. Jejimi projevy je vlastní provoz, jenž v těchto prostorech probíhá a je v neustálé proměně. Dočasnou složkou je míněna také vizuální kvalita komerčních zařízení v podobě vystaveného zboží a s tím související formou reklamy. Proměnlivost vizuality prostředí je také dána sezonními proměnami souvisejícími nejčastěji s turistickým ruchem.

Metoda tedy reflektuje fakt, že hodnota interiéru, krom vlastní architektonické kvality staveb, je ve větší či menší míře nesena i prvky (často i všedními a banálními), které vlastní svébytnou uměleckou, někdy ani historickou hodnotu sice nemají, ale jako celek významně spoluvytvářejí charakter prostředí.

Interiér města je do značné míry utilitárním prostředím, v němž neustále dochází k průběžným změnám, výměnám materiálů, růstu a obnově zeleně, korekcím prostorového uspořádání, proměně aktivit, inovacím technických prvků apod. Z toho plyne, že problematika ochrany městského interiéru a dalšího utváření je do značné míry i ovlivněna pravidly jeho provozu (týká se zmíněných složek efemérních a dočasných), resp. **průběžně aplikovanými metodickými postupy – zásadami či principy ovlivňujícími jeho utváření**.

4.2 VLASTNÍ METODA

Pestrost a heterogenitu pražských historických veřejných prostorů nelze postihnout jednoduchými paušálními pravidly ani ji popsat v úplnosti se všem anomáliemi, které obsahuje. Proto **použitá metoda vychází z modelového přístupu založeného na vymezení základních typů prostorových i provozně významových situací, k nimž přiřazuje soubory postupů a opatření vedoucích k jejich ochraně, resp. možných úprav**.

Obdobně k pestrosti forem a významu prostorů existuje i různorodost vlastní kvality utváření. **Metoda ji řeší typologicky a lokálně diferencovaným přístupem k ochraně, resp. utváření prostředí městského interiéru.** Je založena na dvou pohledech, urbanistickém a architektonickém, s přihlédnutím k lokálním specifikům daných území.

V urbanistickém pojetí se zabývá utvářením jednotlivého prostoru jako celku nebo soustav navazujících prostorů, resp. jako prostorového kontinua, jímž veřejné prostory de facto jsou. Předmětem v rámci jednotlivých prostorů jsou jeho typologické součásti (chodník, vozovka, loubí, výška parterů okolních domů, umístění jednotlivých prvků interiéru atd.). Metoda se v rámci jejich kontinua zabývá jejich vzájemnými vztahy, resp. komplexní prostorovou kompozicí.

V rovině architektonické se jedná o popis a použití spolupůsobících prvků městského interiéru jako předmětu ochrany, resp. instrumentáře jeho dalšího utváření.

Typologickou diferenciací je míněno definování určitých typologických modelů, opakujících se situací interiéru města, pro něž je možné stanovit společné obecnější zásady.

Lokální diferenciací jsou míněny aplikace obecného modelu na konkrétní specifické typy charakteru území, resp. prostorů.

Základními kritérii z **urbanistického** pohledu jsou:

- způsob prostorového utváření
- prostorová a tvarová charakteristika jednotlivých typů prostorů
- svébytný charakter jednotlivých území (míněny rezervace či zóny)
- charakteristika role, významu a funkce prostoru v okolní urbánní struktuře

Základními kritérii z **architektonického** pohledu jsou jednotlivé **prvky**:

- povrchy komunikací a jejich úpravy
- venkovní osvětlení
- vegetační prvky v ulicích a na náměstích
- zařízení pro informace, reklamu a propagaci
- mobiliář a drobná architektura
- technické prvky a zařízení
- obchodní portály

5. ČLENĚNÍ ÚZEMÍ NA TYPY

Práce vychází především z povahy území Pražské památkové rezervace jako nejsložitějšího z předmětných území. Pro jejich odlišnost bylo přistoupeno ke klasifikaci jejich typů. Jedná se o soubor 21 území svébytného charakteru: městské památkové rezervace (1) a zóny (11) a vesnické památkové rezervace (2) a zóny (7). Tyto odlišné charakteristiky území, projevující se krom odlišného historického vývoje strukturou uliční sítě, typem okolní zástavby a měřítkem a formou uličního prostoru, jsou jedním z významných kritérií diferencujících přístup k ochraně a utváření interiéru města. Území lze utřídít do určitých skupin podle jejich převažujícího charakteru.

V následujícím členění jsou dále uvedeny a popsány jejich základní charakteristiky.

5.1 ÚZEMÍ HISTORICKÉHO CENTRA – PPR TYPU I.

Jedná se o bohatě a dlouhodobě utvářené území, které v samo v sobě zahrnuje více odlišných typů (popsaných dále), je tedy do určité míry hybridní. Charakteristické je pro něj prostředí především středověké uliční struktury, nejčastěji reprezentované velmi úzkými uličními prostory, křivolakého půdorysného průběhu s rostlou a velmi pestrou okolní zástavbou, často částečně transformovanou pozdější stavební aktivitou.

Stísněné prostorové podmínky místy nevytvářejí ani možnost rozvinutí standardního uspořádání ulice s chodníky po obou stranách.

Jedná se nejčastěji o charakter prostorů vytvářejících základní podobu historické Prahy. Součástí tohoto prostředí jsou obytné části, ale i četné drobné komerční aktivity.

Vyskytují se zde prakticky všechny typy zástavby a obdobně všechny typy jejich vztahu k úrovni chodníků.

Specifické je zde působení domovních průchodů a využívání dvorů pro komerční aktivity.

Bohatství dochovaných prostorových řešení, mobiliáře i dlažeb a jejich vzorů je zde největší a nejpestřejší. Často dává jednotlivým místům jedinečný s nimi spojený charakter.

Z pohledu ochrany zde lze nalézt četné další hodnotné architektonické prvky spoluvytvářející prostředí.

Méně významné je působení stromové zeleně, která se zde vyskytuje (s výjimkou přestavěných částí, počítaje v to nábřeží) spíše v podobě solitérů zasazených do mříží, či v některých případech, především na Malé Straně, přímo do vozovky. Ve dvorech lze zaznamenat přítomnost popínavé zeleně.

Četné jsou prostorové nepravidelnosti vyžadující zcela individuální přístup.

5.2 ÚZEMÍ VZNIKLA PŘEVÁŽNĚ KE KONCI 19. STOLETÍ TYPU II.

Tato území vznikala často na základě vytyčených plánů v poměrně časově krátkém úseku. Tvářnost jejich městského interiéru je tedy poměrně stejnorodá, stejně jako je pravidelné utváření jednotlivých uličních prostorů podléhající určité typizaci, typologii z pohledu jejich šířek, okolní zástavby a utváření parteru domů. Došlo zde již také jasnější dislokaci, resp. stratifikaci funkcí, která se projevila v utváření typů prostorů a také vztahu přízemí domů k chodníku.

Hlavní třídy byly jasně vytyčeny a uzpůsobeny obchodní funkci parteru, stejně jako ulice rezidenční k bydlení i v přízemích, resp. mezaninech.

Pravidelné vymezení ortogonálně nebo radiálně probíhajících ulic je naplněním klasického symetrického uspořádání profilu s vozovkou a okolními, velkoryseji dimenzovanými chodníky. V některých částech území, spíše však výjimečně, lemovanými zelenými předzahrádkami (Vinohrady, Nusle, Dejvice).

Stromová zeleň je často plánovitou součástí ulice. Stromořadí se však namnoze nedochovala. Plánovitě byly v územích založeny i parkové plochy.

Zmíněná jednota utváření umožňuje typická řešení prostá větších nepravidelností.

Povrchy vozovek byly také standardizovány v podobě větší, nejčastěji žulové nebo křemencové dlažby, stejně jako pravidelné vzory mozaikových dlažeb.

Obdobně veřejné osvětlení našlo své systemizované umístění na hranách chodníků.

5.3 OBYTNÁ ÚZEMÍ VILOVÉHO CHARAKTERU TYPU III.

Jedná se o plánovitě založené vilové čtvrti. Jejich interiéru je tvořen převážně ulicemi vymezenými ploty a opěrnými zídkami. I zde je možno odlišit různé šířky uličního

prostoru utvářeného spíše podle jejich dopravního významu. Poměrně architektonicky pestrá individuálně pojatá zástavba prostorově nevymezuje uliční interiéru tak výrazně jako vlastní oplocení.

V některých případech jsou významnější ulice lemovány stromořadím.

Do uliční sítě jsou integrovány často menší parkové plochy zeleně.

Některé uliční prostory jsou přechodovým typem k parkové ploše, především tam, kde se jedná o široký, někdy zatravněný, jindy stromořadím doplněný střední pás zeleně.

Povrchy vozovek i chodníků spíše byly dlážděné a namnoze se nedochovaly. Dnes dominuje živичný povrch vozovek i chodníků.

5.4 OBYTNÁ ÚZEMÍ VENKOVSKÉHO CHARAKTERU TYPU IV.

Jedná se o území, kde jsou i zbytky původně venkovského zastavění. Jejich půdorysné uspořádání je nepravidelné a nevytváří většinou tradiční uliční prostor. Obdobně nepravidelná je i hmotová skladba domů se zahradami, resp. s častými předzahrádkami. Vozovky byly většinou dlážděné (dnes spíše již živичné). Chodníky mají velmi pestrý povrch. Jejich průběh je často nepravidelný stejně jako struktura zástavby a průběh ulice, resp. cesty, často přecházející do úzkých pěšin lemovaných neohrazenými menšími travnatými plochami. Roli centrálních prostorů tvoří návsi, resp. okolí kostelů s bývalými hřbitovy.

Podíl zeleně všeho typu je v tomto prostředí významný. Spoluvytváří podobu interiéru území.

Hodnotou jsou zde také tradiční formy plotů, zídek, schodišť, vrat apod. Nalézají se zde drobné architektury, jakými jsou např. kapličky, Boží muka, zvoničky ale i kašny, studny s pumpami a někdy velmi svěbytné formy mobiliáře (lavičky, altán apod.).

Členění a označení jednotlivých území (památkových rezervací a zón)

Název území	Typ ochrany	Typ území	Charakter území	Index území*
Pražská památková rezervace	MPR	A	I.	A1
Nusle	MPZ	B	II.	B1
Vínohrady, Žižkov, Vršovice	MPZ	B	II.	B2
Barrandov	MPZ	B	III.	B3
Smíchov	MPZ	B	II.	B4
Baba	MPZ	B	III.	B5
Dejvice, Bubeneč, Horní Holešovice	MPZ	B	II.	B6
Vilová kolonie Ořechovka	MPZ	B	III.	B7
Karlín	MPZ	B	II.	B8
Tejnka	MPZ	B	II./IV.	B9
Staré Střešovice	MPZ	B	III./IV.	B10
Zbraslav	MPZ	B	I./II.	B11
Ruzyně	VPR	C	IV.	C1
Stodůlky	VPR	C	IV.	C2
Osada Rybáře	VPZ	D	IV.	D1
Staré Bohnice	VPZ	D	IV.	D2
Staré Ďáblice	VPZ	D	IV.	D3
Kralovice	VPZ	D	IV.	D4
Stará Hostivař	VPZ	D	IV.	D5
Střešovičky	VPZ	D	III./IV.	D6
Budánka	VPZ	D	IV.	D7

* index je totožný s plány pro Specifické rozdělení památkově chráněných území pro účely vypracování analyticko – regulativní popisů a map památkové ochrany, mapy jsou součástí zvláštního tisku

Typ ochrany území

- A MPR Městské památkové rezervace
- B MPZ Městské památkové zóny
- C VPR Vesnické památkové rezervace
- D VPZ Vesnické památkové zóny

Typ území z pohledu klasifikace interiéru města

- I. Území historického centra – PPR, Zbraslav
- II. Území vzniklá převážně na přelomu 19. a 20. století
- III. Území převážně vilového charakteru
- IV. Území venkovského charakteru typu

Index území Označení jednotlivých území podle typu ochrany a pořadového čísla

II. URBANISTICKÉ ASPEKTY

1. ZÁKLADNÍ ČLENĚNÍ SLEDOVANÝCH TYPŮ PROSTORŮ A URBANISTICKÉ ASPEKTY JEJICH OCHRANY

Urbanistickými aspekty v rámci této práce je míněno základní prostorové (**morfologické**) **uspořádání** veřejných prostorů města a **role jednotlivých (významových) typů prostorů v okolní struktuře**. Jejich nositelem jsou jednotlivé **typologické součásti**, které veřejný prostor města vytvářejí.

Zásady se zabývají veřejným interiérem města, do něž jsou zahrnuty především:

- **uliční prostory**
- **náměstí a ostatní veřejná prostranství, která je možno považovat za urbanizovaná**
- **domovní průchody**
- **pasáže**
- **parky, zahrady a ostatní vegetační plochy**

Pozn. 1: Součástí vyjmenovaných prostorů je přístup k řešení zde obsažených vegetačních prvků ve zpevněných plochách.

Pozn. 2: Parky, zahrady a ostatní významné plochy vegetace jsou zmíněny jen rámcově.

Pozn. 3: V této práci není přímo řešena problematika navazujících prostorů, jimiž jsou vnitroblokové prostory a dvory, neboť tyto prostory jsou součástí práce zabývající se vnitrobloky.

1.1 OBECNĚ

(viz také I. Obecná část, kapitola 4. Metoda zpracování)

Zásady, resp. metoda zpracování je postavena na možnosti zobecnění principů ochrany a utváření pro dané typy prostorů. Vychází z předpokladu, že i přes značnou nesourodost stavebního fondu památkových rezervací a zón a obdobnou nesourodost charakteru jejich prostorů je možno nalézt určitý rámcový systém, který umožní pracovat v jejím rámci nikoli pouze s obecným městským interiérem, ale naznačit vhodnost použití dále popsaných prvků, které jej spoluvytvářejí. Přesto v tomto modelovém pojetí zůstává značná část prostoru natolik svébytná, že vyžaduje individuální řešení, které však může být uvedenými zásadami inspirováno.

Jedná se o významný předpoklad předjímající, že městský interiér, resp. jeho ochrana není ani pouze ad hoc prováděnými rozhodnutími, ani aplikací zcela obecných pravidel, ale že účinná ochrana, resp. dotváření harmonické podoby prostředí v sobě nese nejen

potřebu, ale historií daný potenciál určitého, byť dosti složitého řádu. Tvořivý element je zde posunut do roviny úvahy o výběru nebo aplikace popsaných modelových přístupů. Není tak eliminován, jenom je zde snaha řešení podříditi obecněji pojaté jednotě městského interiéru.

Viz také V. Seznam vybraných tematických dokumentů

Koncepce účinnější péče o památkový fond v hl. m. Praze, Ing. arch. Jan Sedlák, Praha 2001, Specifické rozdělení památkově chráněných území pro účely vypracování Analyticko-regulačních popisů a map památkové ochrany, Ing. arch. Jan Sedlák, Praha 2003, Systém klasifikace území a objektů v rámci PPR dle míry přípustnosti stavebních zásahů, Ing. arch. Jan Sedlák, Praha 2003

2. URBANISTICKÉ USPOŘÁDÁNÍ PROSTORŮ PODLE DRUHŮ A JEJICH TYPOLOGICKÝCH SOUČÁSTÍ

2.1. ULIČNÍ PROSTORY

Obecná prostorová charakteristika

Dominantním prostorem městského interiéru jsou ulice. Jejich prostorová návaznost tvoří síť, univerzální prostorové kontinuum, často mnohem staršího původu nežli stavební struktury jej vymezující. Pro obraz města mají zásadní význam. V dalším jsou tyto prostory klasifikovány z pohledu prostorového (morfologického) a významového (provozně funkčního). Dále jsou v textu podrobněji popsány především zásady ochrany a koncepce případných úprav uličního prostoru.

2.2. NÁMĚSTÍ, PROSTRANSTVÍ

Náměstí jsou uzlovými body uliční sítě a jsou s ní neoddělitelně spojeny. Vytvářejí centra oblastí a zaujímají významově dominantní roli v kontinuu veřejného prostoru. Klasifikace volných prostranství – náměstí je obdobná jako u uličních prostorů. Obdobně jako u uličního prostoru nebo průchodů a pasáží je zde aplikována klasifikace podle jejich prostorových (morfologických) parametrů a jejich parametrů významových (funkčně provozních). Při obojím je použita i klasifikace podle způsobu jejich vzniku.

Jsou stanoveny tyto základní typy, charaktery:

- organické (rostlé) prostory
- založené, cíleně navržené prostory (regulované)
- spontánně vzniklé, nedotvořené
- nezastavěné části parcel, reziduální prostory

2.3. DOMOVNÍ PRŮCHODY A PASÁŽE – POLOVEŘEJNÉ PROSTORY

Obecná prostorová charakteristika

Domovní průchody a pasáže jsou specifickými prostory navazujícími na veřejný interiér města. Propojují tuto veřejnou část s vnitroblokovými prostory, resp. jednotlivými dvory.

Pro pražské prostředí jsou jedním z jejich prostorových specifíků, především v rámci PPR.

Jsou také významnou hodnotou, protože výrazně spoluvytvářejí fenomén staropražského prostředí.

Přestože slova „průchod“ a „pasáž“ jsou vlastně synonyma, mají v našem prostředí odlišný význam a vyjadřují dosti typologicky i funkčně odlišné prostory. A to jak původem, tak jejich účelem.

Domovní průchody

Obecná prostorová charakteristika

Domovní průchody jsou starší typologickou formou nežli pasáže. Z hlediska prostorového utváření se jedná o prostorově (i architektonicky) velmi různorodé a pestré útvary. Domovní průchody jsou spojnicí procházející nejen uličnímu domy (nejčastěji jejich průjezdy), ale protínají také jejich (existující nebo bývalé) dvory a zahrady. Jsou prostorovým řezem různých součástí domovního bloku a procházejí před typologicky odlišná prostředí.

Prostor průchodů je částečně krytý (v prostorech domů, jimiž prochází) a částečně otevřený (v prostoru vnitrobloku, resp. dvorů). Kromě výjimečných případů, kdy procházejí jedinou stavbou, jsou zpravidla stavebně a často i architektonicky velmi heterogenní, nebývají jednotně architektonicky řešeny. Tím, že protínají, ve směru kolmém k veřejnému prostoru, jednotlivé pozemky, prochází i kvalitativně odlišnými strukturami (od hlavních uličních objektů přes sekundární, zpravidla méně hodnotnou zástavbu vnitrobloku až po průchod přes nezastavěné části pozemků).

Zpravidla nebyly vybaveny obchodními zařízeními ani výkladci a představovaly tak účelový vstup do vnitrobloku, resp. průchod jako zkratku, ponejvíce v místech, kde to uliční, bloková struktura vyžadovala (rozměrné domovní bloky).

Domovní průchody jsou příkladem prostorů poloveřejných, zpravidla s omezeným časovým režimem přístupu veřejnosti. Jedná se o prostory procházející přes soukromé vlastnictví, volný průchod bývá zajištěn věcným břemenem. Princip průchodu soukromým prostorem je významnou součástí jeho utváření, využití i atmosféry.

Při jejich ochraně se jedná o pestrý komplex požadavků souvisejících zde obecněji s ochranou vnitrobloku, která je předmětem specifického metodického úkolu. Pro jejich jedinečnost vyžadují velmi individuální přístup založený na poznání okolních stavebních struktur, neboť, jak uvedeno, nemají vlastní jednotné architektonické ztvárnění.

Prvky, které se zde vyskytují, jsou spíše povahy související s domovními dvory. Jedná se často o drobné detaily, což je dáno odlišným měřítkem od prostorů veřejných.

Zásady ochrany a obnovy průchodů

Za nevhodné je nutno považovat:

- zastřešování dvorních částí průchodů
- jednotné zadláždění ploch, jimiž průchod vede
- mechanické přejímání uliční dlažby (i mozaikové)
- použití uličního mobiliáře a osvětlení
- snahu o architektonické sjednocení průběhu průchodu odlišně řešenými domovními objekty
- budování výkladců ve vnitřních prostorech domů
- přeměnu částí průchodů na průchozí interiér prodejny
- budování vjezdů do podzemních garáží v průjezdech
- likvidaci průjezdového chodníčku
- umístování venkovních restauračních zařízení

Žádoucí je:

- zachovat diferencovaný průběh průchodu v souladu s prostředím, jímž prochází
- rozlišovat mezi materiály použitými na povrchy, interiérovou a exteriérovou dlažbou
- kultivovat prostředí vnitrobloku, resp. dvora, jímž se prochází, např. odstraněním nevhodných provizorií
- zachovávat v maximální možné míře intimitu prostředí dvorů (včetně limitů max. hladiny osvětlení a hluku)
- omezit na minimum firemní a reklamní zařízení, vyloučit světelná kmitající a blikající zařízení a nevhodné projekce
- osvětlení průchodů řešit specifickými lucernami, především s ohledem na prolnutí prostředí (často obytných) domů s tranzitem
- nedovolovat umístování hlučných provozů
- udržet časově limitovaný přístup veřejnosti

Pasáže³

Obecná prostorová charakteristika

Pasáže tvoří významný doplněk prostorového skeletu historického města.

³ Souvislost pasáží s prostorovou strukturou města jako předmětu památkové ochrany vede k tomu, že jsou zahrnuty i do tohoto tématu, přestože jsou součástí specifické metodiky (Metodický materiál pro posuzování novostaveb a přístaveb ve vnitroblocích a pro ochranu prostředí vnitrobloku v PPR, kap. 6.).

Jedná se ponejvíce o zastřešené komerční galerie rozšiřující potenciál obchodních parterů. Namnoze byly vytvořeny nebo vykazují znaky samostatné stavby napříč blokem s vlastním architektonickým výrazem. Ve vnitrobloku představuje pasáž uzavřenou jedno- či víceposchodovou stavbu, hmotu vestavěnou částečně do prostoru vnitrobloku. Jednotlivé pasáže se liší zastavěným objemem, charakterem svého průběhu (pasáže přímé, zalomené, síťové soustavy apod.) či profilem. Zpravidla jsou však jednotně architektonicky řešeny, a představují tak svébytný typ architektonického díla. Vlastní vznik pasáží souvisí s jinou potřebou, nežli tomu je u domovních průchodů, s potřebou, rozšíření komerčních ploch ve styku s parterem města. Hledisko komunikační ve smyslu kratšího spojení dvou protilehlých míst ve městě není vždy prioritní. **U pasáží je rovnovážně zastoupena komunikační a komerční funkce.** Charakteristické jsou zde (v duchu naznačeného zdrobnělého měřítka pohybujiícího se mezi měřítkem interiéru a exteriéru města) menší obchody nebo restaurační a kavárenská zařízení, která mohou i do prostoru pasáže expandovat. U novodobých pasáží z 20. století je obvyklé, že jejich funkční i prostorovou součástí je piano nobile, obvykle s restauračními nebo kavárenskými provozy.

Zásady ochrany a obnovy pasáží

Předmětem ochrany je pasáž jako ucelené architektonické dílo ve všech jeho součástech – podélném a příčném profilu, viditelných konstrukcích, zejména zastropení, povrchů a ucelené architektuře obchodních portálů a výkladců, materiálech povrchů, zejména dláždění, uměleckořemeslných a technických detailech a výtvarných dílech.

Za nevhodné je nutno považovat:

- mechanické přenášení prvků, uličního mobiliáře, dlažeb, osvětlení reklam apod. do pasáží, neboť jsou svébytným typologickým prvkem s vlastními potřebami a především měřítkem na pomezí interiéru a exteriéru
- degradování pasáží neúměrným zvětšováním ploch spojených prodejen a tím ochuzení jejich pestré atmosféry
- uzavírání pasáží posuvnými dveřmi (na fotobuňku) nebo turnikety
- u vícepodlažních pasáží se vyskytuje snaha učinit snadno přístupnými komerční prostory umístěné v patře – proto jsou nově osazovány eskalátory, které nejsou nevhodnější
- proměnu celé plochy pasáže na interiér prodejny nebo restaurace a praktické zamezení průchodnosti takto vzniklého prodejního prostoru (zcela nevhodné)
- rozšiřování prodejních ploch a zužování profilu průchozí komunikace je jako základní přestavba pasáže jako architektonického díla nepřijatelná

Žádoucí je:

- zachování rozdělení plochy pasáže na průchozí prostor a prostory jednotlivých prodejen a provozoven
- zajistit maximální pohodlnou průchodnost pasáží
- vrchní osvětlení pasáže je nutno chránit nebo je žádoucí obnovit do původní podoby
- pohledové stropní konstrukce „nekapotovat“
- charakter všech prvků v pasážích by měl být na velmi vysoké úrovni a podporovat kvalitu a eleganci uměleckořemeslných, resp. designérských řešení
- původní výkladce vytvářející zpravidla spojitý architektonický rámec traktující pasáž je žádoucí zachovat, případně repasovat, v případě jejich fyzické neudržitelnosti je nevhodnějším způsobem vytvoření kopie zachovávající profily a materiál rámu
- dlažbu, obvykle z drobných kostek nebo ze slinutého keramického střepu je vhodné zachovat anebo pořídit její kopii, náhrada kamenem je zásadně nežádoucí
- případné obklady stěn mimo plochy výkladců je třeba v maximální možné míře zachovat anebo doplnit stejným materiálem stejné skladby

2.4. PARKY, ZAHRADY A OSTATNÍ PLOCHY VEGETACE

(v rámci těchto zásad řešeno pouze rámcově)

V rámci MPR a MPZ je kladen důraz na uchování původního kvalitního konceptu (např. v případě historických zahrad). Vzhledem k rozmanitosti existujících parků, zahrad a ploch vegetace nebudou probíhat úpravy s cílem sjednocení charakteru např. omezením druhové výsadby, výběrem shodných materiálů, úprav a detailů. Naopak bude pokračováno v tradici osobitých lokalit.

Rehabilitace i údržba bude probíhat na základě celkové koncepce a to i v případě náhradních výsadeb. Nové parkové úpravy budou prováděny s ohledem na rozvoj vegetace a její prioritní okrasnou a relaxační funkci. V parcích a zahradách proto nebudou zakládána sportoviště ani zde nebudou povoleny sportovní aktivity (např. jízda na bicyklech, in-line bruslích atd.), protože při těchto aktivitách jsou nejvíce ohroženy děti, matky s kočáry, senioři. Bude stanoven individuální provozní režim konkrétních lokalit.

Z hlediska provozu budou vždy rozlišovány parky nebo zahrady reprezentativní, okrasné a přírodněkrajinařské. Pro volný pohyb lidí, psů jsou vhodné spíše přírodněkrajinařské celky, v ostatních budou jasně označeny travnaté plochy s povoleným vstupem veřejnosti, s povoleným vstupem psů atd.

3. PŘÍČNÁ PROFILACE, VLIV OKOLNÍ ZÁSTAVBY

3.1. PROSTOROVÉ UTVÁŘENÍ INTERIÉRU ULIČNÍHO PROSTORU, PROFILU

Horizontální utváření

Prostorovým utvářením je zde míněna především organizace příčného profilu ulice z pohledu prostorového a provozně funkčního.

Řešení uspořádání profilu je ovlivněno především vlastní šířkou uličního prostoru. Dále pak půdorysným průběhem, historickým obdobím jejího vzniku či formy zástavby, která jej vymezuje, a konečně i současnou funkční charakteristikou.

Dnešní obecné uspořádání s výškovým odlišením chodníků, lemujících stavební (uliční) čáru, oddělených od vozovky, dominuje všem lokalitám. Především je pak typickým prvkem koncepce prostoru urbánních struktur vzniklých od třetí čtvrtiny 19. století. Tento model opanoval postupně i starší urbánní struktury až do dnešních dnů. Vytvořila se tak určitá situace, v níž je toto uspořádání chápáno jako určitý stabilizovaný (historický) model (existuje několik uličních prostorů, které nejsou takto uspořádány – jedná se především o některé velmi úzké profily, v historickém centru Řetězová, Seminářská, Zlatá, Boršov atd.). Toto uspořádání je logické z pohledu organizace pěší a automobilové dopravy jako integrální součásti městského interiéru. Dnes je znovu prověřováno snahou po zbytečně uličních prostorů, která vede k vytváření tzv. pěších zón, nebo zklidněných komunikací, kde dominuje pěší provoz. Jednoznačné odmítnutí alternativy jiného nežli popsáno výškového řešení profilu není vhodné, neboť je svým způsobem i nehistorické. **Je nutno postupovat individuálně a hledat vždy mezi vývojovými stadii optimální řešení, nejlépe vyhovující dané situaci.** Jakákoli a priori paušalizace je na škodu celkovému působení interiéru města.

Tam, kde je patrný nárůst individuální automobilové dopravy a z toho plynoucí ztráta obytnosti města a bezpečí chodců, je vhodné výškově tradiční uspořádání profilu, v prostorech, kde dominuje provoz pro pěší, je vhodné výškový profil modifikovat ve prospěch pohodlí pěších, tedy v jedné úrovni, s přiznaným materiálovým odlišením ploch vozovky a chodníků. Tyto formy profilu vytvářejí staronovou obdobu uličního prostoru jako výškově členěné plochy, avšak s vyšším komfortem pro pěší. Úpravy mají svůj odraz v zatřídění komunikací podle jejich dopravní funkce. Použití typu profilu je nutno posuzovat individuálně.

Je třeba také upozornit na existující rozpory ve vymezení ploch pro parkování a zmíněných norem. Již dnes jsou tyto vymezeny ve skromnějších prostorových náročnostech, např. v sektorech vymezených k parkování rezidentů v centru Prahy (tzv. modrá, resp. zelená a oranžová zóna).

a) Chodníky

Problematika souvisí s utvářením profilu ulice.

Vznik a vývoj chodníků a jejich úprav je založen na velmi věcném základě. Tím je vyhrazení prostoru, kde zranitelnější z uživatelů ulice, chodec, nalézá jasně vymezené a bezpečné útočiště. Primárně komunikační funkce poskytuje při určitých parametrech (míněno šířkových) i jiné možnosti. Jako místa určité krátkodobé rekreace (např. na lavičkách), pro rozšíření komerčních ploch v přilehlém parteru (restaurační a kavárenské terasy, vyložení zboží) a v určitých případech i pro umístění prodejních stánků, výjimečně trhů.

V pražském, především historickém, prostředí (týká se i památkových zón) je podoba chodníků svébytná a charakteristická především z pohledu jejich povrchů.

Nejčastěji jsou vyvýšeny oproti vozovce (a to nestejnou výškou, která závisí podstatně na odvodnění, ale může se také stát předmětem koncepční rozvahy), lemovány kamennými, převážně žulovými nebo mramorovými obrubníky se zámky. Jejich výška nad vozovkou není konstantní, což umožňuje vytváření individuálních situací. V některých úzkých ulicích například Starého Města (Martinská) jde o minimální převýšení vytvářející v jinak velmi málo dopravně zatíženém profilu symbolické vymezení na straně jedné a určitý komfort pro četné chodce na straně druhé (neboť překonávání výškového rozdílu je obtěžující a určitou bariérou nejen pro lidi s omezenou mobilitou). Naopak u dopravně zatížených komunikací je vyšší obrubník zárukou bezpečí chodců.

Je důležité, aby si chodníky, ve vztahu k uspořádání profilu ulice, zachovaly určitou půdorysnou proporci. Jejich neúměrné rozšíření při zachování snížené nivelety vozovky je někde nevhodné. Proporcčně by měly vždy vyjadřovat, architektonicky pojímáno, určitou podnož okolních domů.

Půdorysné vymezení chodníků, tak jak tomu je především v prostorech charakteru I, „rostlých“ a nepravidelných prostorech, může jedinečnost umocnit, nebo naopak oslabit.

Tam, kde to šířka chodníků umožní, budou na jejich okraji umístěna svítidla a stromová zeleň.

b) Vozovky

Komplementárním prvkem chodníku je vozovka. Obvykle je její plocha dále nečleněná. V některých případech jsou půdorysně vyčleněny plochy pro parkování vozidel (zálivy). Přesto, že se jedná o velmi úzce účelovou plochu, její vymezení i utváření by mělo zohlednit historickou či estetickou logiku daného prostoru. Je tím míněno její vymezení, které v chráněných územích nemůže odrážet jen logiku dynamické dopravy s jejími normativními parametry. *Viz také III. Architektonické aspekty, kapitola 1.1.*

3.2. CHARAKTER OKOLNÍ ZÁSTAVBY VE VZTAHU K DANÉMU PROSTORU

a) Absolutní výšky zástavby

Absolutní výška zástavby vymezující prostory, interiér města, zejména uliční, je podstatným prvkem ovlivňujícím jeho utváření a působení. Poměr šířky prostoru k výšce je určující pro urbanistický koncept řešení a měřítko jednotlivých prvků, adekvátní danému prostředí (výška a umístění osvětlení, volba stromové vegetace, velikost přípustných reklam apod.).

b) Relativní vyrovnanost výšky okolní zástavby

Pro obraz a charakter městského interiéru má kromě absolutní výšky zástavby velký význam také vyrovnanost výšek jednotlivých domů. Do podoby prostoru v pražském prostředí vstupují obnažené domovní štíty, štítové stěny. Přístup k jejich úpravám je důležitou součástí působení městského, resp. uličního interiéru.

c) Vyrovnanost uliční (stavební) čáry

Vyrovnaností zde není míněn průběh (např. oblý nebo nepravidelný), ale jeho kontinuita. Z důvodů postupného rozšiřování uličních prostorů nejčastěji na základě nově aplikované regulace. Vzniklé půdorysné iregularity (odskoky uličních čar) vytvářejí

specifické situace obnažující štítové stěny domů po celé výšce objektů. Tyto situace jsou časté především v historickém centru (území typu I.), ale nalézáme je i ve čtvrtích z přelomu 19. a 20. století (území typu II.), kde byla spíše výjimečně původní regulace přehodnocena.

Lze říci, že podle typů území je tento fakt jak estetickou závadou (nejspíše území typu II., čtvrtí vzniklých ke konci 19. století, pokud není tento jev důsledkem svažitého terénu), tak pro některá území je integrální součástí jejich charakteru (nejspíše území typu I. – historického centra – PPR a typu IV. – obytná území venkovského charakteru).

Tam, kde je odstoupení uliční čáry součástí charakteru např. v území typu I., jsou zároveň oživením uličního prostoru a mohou vytvořit svébytné zajímavé prostorové situace, které jsou obohacením prostoru (umístění vegetace, mobiliáře apod.).⁴

3.3. CHARAKTER OKOLNÍ ZÁSTAVBY VE VZTAHU K PARTERU

a) Výškový vztah 1. n. p. k chodníku

Vztah výšky 1. n. p. k niveletě chodníku je základním prvkem majícím vliv na utváření parteru, resp. potenciálu jeho využití pro komerční funkce. Krom klasického modelu vyrovnané výšky parteru a chodníku nalézáme i formu zvýšeného přízemí, mezaninu, typickou pro významné, zpravidla veřejné budovy a pro obytné objekty (nejčastěji v území typu II., ale v některých případech i typu I.). V některých případech zde vzniká využití sníženého přízemí vhodného pro komerční využití. Tyto případy, až na výjimky, řeší problém ev. zpřístupnění vyrovnávacími schody, které jsou již většinou součástí interiéru domu. Vstupy do zvýšené nebo snížené úrovně budou v principu řešeny v rámci objektu, resp. za linií uliční čáry.

Zvláštní situace nastává ve svažitých ulicích, kdy je nutno vyrovnávat výšku terénu stupni (např. v Bartolomějské ulici na Starém Městě). Specifické jsou i různé nivelety uličního prostoru, kde se uchovaly zbytky staršího terénu. Tyto situace dávají vzniknout někdy soklům domů, které rozdíl vyrovnávají (např. v ulici Karolíny Světlé na Starém Městě).

Významné je při úpravách povrchů neustále nenavyšovat stávající nivelety, naopak rehabilitovat původní. Tato navýšení výrazně degradují architektonické působení objektů (narušení proporcí vztahů, především soklů domů).

⁴ V MPR a MPZ jsou prakticky všude trvale platné stavební čáry. Novodobé zásahy do budov a rozsahu nebo charakteru veřejného prostranství jsou předmětem alt. návratu ke staršímu historickému stavu nebo jsou podminěny souhlasem orgánů památkové péče.

V tomto smyslu je potřeba i koordinace se správci technických sítí, resp. vytváření situace, kdy budou sítě již v předstihu ukládány tak, aby případná rehabilitace nivelety byla možná.

b) Míra a forma otevření parteru k ulici, resp. umístění vstupů

Přístupnost 1. n. p. je dána také vlastním stavebním, architektonickým utvářením objektů, kdy existuje celá škála řešení z pohledu míry jeho otevřenosti k chodníku. Od zcela nepřístupných forem v tradiční architektonické podobě plného soklu až po otevřené arkády a loubí nebo v novodobějších objektech uvolnění celého parteru domu díky skeletové konstrukci či vykonzolování.

Novodobým problémem ochrany, resp. řešení problematiky parterů domů je budování domovních nebo vnitroblokových podzemních garáží. Pokud se jedná o objekty v souvislé zástavbě, které nemají vlastní domovní průjezd, vzniká potřeba vytvoření vjezdu, otvoru v parteru domu. Takový vjezd musí být uzavřen na úrovni uliční čáry. Za nevhodné je však třeba považovat budování ramp ve veřejném uličním prostoru.

Proto je možno, po uvážení konkrétní situace, řešit vjezdy v rámci dvorů, průjezdů, a dovolí-li to situace, i v domovních průčelích v rámci soklu, resp. zvýšeného přízemí.

Základní urbanistická kritéria pro určení typu prostoru:

1. prostorová (především půdorysná) charakteristika jednotlivých ulic
 2. provozně funkční role (význam) ulice v rámci prostorového kontextu uliční sítě
- Kombinací prostorové a provozně funkčních definovaných typů prostorů může tedy vzniknout až 16 různých forem prostředí (pracovně označených A₁ – D₄) jako základ pro podrobnější analyticko-regulativní popis konkrétních území nebo jejich částí.

Kombinace typů prostorů dle prostorové a významové charakteristiky

Prostorová charakteristika	Významová a provozně funkční charakteristika			
	A. hlavní městské prostory – prostory celoměstského významu	B. významné městské prostory – prostory čtvrtového významu	C. doplňující městské prostory – prostory lokálního významu	D. intimní prostory města – obytné – klidové prostory města
1. charakter „rostlých“ prostorů	A₁	B₁	C₁	D₁
2. charakter „nedokončených – regulovaných“ prostorů	A₂	B₂	C₂	D₂
3. charakter pravidelných, „regulovaných“ prostorů	A₃	B₃	C₃	D₃
4. charakter v okolní zástavbě „nespojitého“ prostorů	A₄	B₄	C₄	D₄

4. DEFINICE ZÁKLADNÍCH TYPŮ DLE PROSTOROVÉ CHARAKTERISTIKY

Definice prostorů jsou koncipovány především pro obecné případy s uvedením typu území, pro něž jsou charakteristické nebo atypické.

Není-li určeno v zásadách jinak, je charakteristika zároveň popisem podoby, způsobu ochrany, resp. dalšího utváření prostoru.

4.1. CHARAKTER PROSTORŮ 1 – „ROSTLÝCH“

Obecná charakteristika

Charakterem rostlých prostorů typu 1 jsou míněny městské interiéry, uliční prostory s nepravidelným, někdy zakřiveným půdorysem, resp. průběhem, často velmi starého původu. Častý je proměnlivý šířkový profil tvořený historickou okolní zástavbou.

- Charakteristické pro prostředí území typu I. – historická a v některých případech typu IV. – venkovská
- Jedná se o prostory tvořené nejčastěji nejstaršími trasami městské struktury a tomu často odpovídajícími typy okolní zástavby
- Uliční čáry jsou často nepravidelného půdorysného průběhu, zakřivené, někdy i nespojité v návaznosti na vlastní uliční profil
- Vymezení chodníků vůči vozovce je nepravidelné, vytvářející svébytnou dynamiku a rytmizaci prostoru
- Povrchy jsou převážně dlážděné, u vozovek nejčastěji velkou žulovou nebo křemenovou dlažbou, u chodníků nepravidelnou štípanou mozaikovou dlažbou s individuálním řešením tradičních pražských vzorů
- Výška ani podlažnost okolních domů nejsou jednotné
- Časté jsou i velké měřítkové kontrasty v rámci architektonického řešení i jednotlivých domů, nevyrovnaná výška zástavby
- Prakticky ve všech ulicích (vyjma užších než cca 5 m) jsou dnes chodníky podél domů. Často jsou nestejně široké, někdy jen symbolické jako ochranný obručník
- 1. n. p. umožňují ve většině případů využívání pro komerční účely. Partery domů jsou nejčastěji v úrovni přiléhajícího chodníku, někdy je zachována odlišná niveleta terénu
- Časté je využití vstupu do objektu (mázhaus) pro komerční účely. Ten v některých případech navazuje na průchozí dvůr

- Prostorové poměry, úzký profil ulic znemožňuje často úplně parkování vozidel
- Osvětlení bývá nejčastěji, z prostorových důvodů, tradičními pražskými nástěnnými lucernami. V některých případech poněkud méně vhodnými novodobými zavěšenými svítidly
- V těchto prostorech se prakticky nevyskytuje stromová vegetace s výjimkou solitérů
- Reprezentativní typy jsou uvedeny v příložené tabulce

Obecné zásady ochrany a utváření

Profil

V prostorech bude zachován profil s odlišením výšky vozovky a chodníků, s výjimkou prostorů extrémně zatížených pohybem chodců, se zachováním nivelety vůči okolním domům, resp. bude provedena analýza provozu, která určí optimální řešení.

V případě vytváření pěších zón nebo dopravně zklidněných ulic je doporučeno minimalizovat výšku obrubníku nad vozovkou. Půdorysné korekce hran chodníků jsou možné za předpokladu uchování celkového charakteru prostoru a jejich průběhu.

V místech extrémně intenzivního pěšího provozu je po individuálním posouzení památkovými orgány možné uvažovat s prahy v úrovni chodníku, provedenými v pojízdné dlažbě.

V prostorově, historicky, provozně nebo kompozičně odůvodněných případech je možno uvážit, po dohodě s orgány památkové péče, i vyrovnání profil ulice, prostoru. Zároveň zůstane zachováno materiálové odlišení chodníku i vozovky a tím i charakter prostoru. Vždy musí být garantováno dostatečně funkční odvodnění plochy.

Povrchy, vzory

Budou zásadně zachovány všechny původní dlažby, nebo pokud byly v minulosti nahrazeny živичným povrchem, budou opět provedeny v podobě zmizelé, analogické.

Nežádoucí jsou kombinace štípaných a řezaných mozaikových dlažeb.

Důraz je kladen na zachování všech typických a atypických forem, vzorů včetně zajímavých anomálií.

Pokud budou obnovovány chodníkové dlažby na místech dnes živичných, budou použity tradiční vzory velikostí a tvarem přizpůsobené konkrétní situaci. V těchto prostorech je vhodné střídání vzorů na rozhraní budov.

V případě nové mozaikové dlažby se doporučuje u nepravidelných půdorysných situací diagonální řešení vzorů provedených v dostatečně kontrastních barevných odstínech.

V půdorysně složitých situacích není vyloučeno zcela individuální řešení vzoru.

V dlažbách nebudou prováděny firemní nebo reklamní nápisy či znaky.

Výškové a půdorysné anomálie vymezující zástavby

V případech obnažených domovních štítů nebudou proráženy na pohledově exponovaných místech žádné okenní ani jiné otvory.

Výškové rozdíly terénu prokazující nivelety starších vývojových stadií města nebudou rušeny.

Veřejné osvětlení

Bude řešeno v územích typu I. kopiemi historických luceren, v případě rostlých prostorů nejčastěji nástěnných nebo tzv. parkových (jedno- nebo víceramenných). Jen v situacích, kde to provoz vyžaduje a prostorové podmínky vynucují, bude pokud možno osvětlení řešeno zavěšením na protilehlá průčelí, např. kopiemi historických převěsů.

Na významných nebo doložených místech je vhodné umístění také kopie víceramenných litinových svítidel (s karyatidami).

Osvětlování průčelí domů, pokud nejde o zcela výjimečné architektury, není vhodné. Při osvětlování významných objektů je třeba udržet hladinu světla na nejnižší funkčně přijatelné úrovni a nepřesvětlovat objekty. Obdobně je nutno přizpůsobit kontextu místa barvu světla (obecně se nedoporučuje použití studených světél). *Viz také III. Architektonické aspekty, kapitola 1.3.*

Firemní a reklamní zařízení

Budou umístěna pouze na čele výkladce, popřípadě nad ním pod kordonovou římsou nebo vedle výkladce. V případě vrat (dřevnic) mohou být malbou přiměřených barev provedeny na nich.

Výstrče budou vždy řešeny k danému prostoru a domu v přiměřeném měřítku jako individuální, nikoli typové. Nebudou bránit provozu ani významným pohledům. Jejich maximální velikost měřená od líce průčelí je 800 mm. V nejstarších částech území typu I. nebudou řešeny jako světelné, mohou být po dohodě s památkovými orgány druhotně nasvíceny. V exteriéru nebudou používány neonové trubice. V případě použití ve viditelné části interiéru nebudou prováděny ve výrazných barvách.

Mobiliář (lavičky, koše, přístřešky, stánky, reklamní sloupy, plakátovací plochy)

Bude použit podle potřeby a prostorových možností v místě obvyklého typu (viz také III. *Architektonické aspekty*). V těchto prostorech nebudou zřizovány prodejní stánky.

Pro organizaci dopravního provozu budou použity litinové nebo přiměřeně tvarované kamenné patníky.

Existující, především nárožní, patníky budou zachovány v daných pozicích.

Restaurační terasy a zahrádky

Vzhledem ke stísněným prostorovým podmínkám (v územích typu I.) je možné je umísťovat jen v místech rozšířených nebo různých zákoutích tak, aby neomezovaly ani tranzitující provoz na chodnících ani ve vozovkách. Nebudou stavěna trvalá pódia, vymezení bude co nejtransparentnější, trvalé zastřešení není vhodné. Možno zvážit pouze individuální slunečníky, markýzy, plachty přiměřených velikostí a střídmych barev.

Vegetační prvky

Pro tento typ prostorů nelze uvažovat se stromořadími. Je však možné ve vhodných situacích umístění solitérního stromu či skupiny stromů. Jejich styk s chodníkem, v některých případech s vozovkou, bude řešen kovovou mříží. V existujících zákoutích se nevylučuje zasazení do hlinitopísčitého povrchu, mlatu a vymezení vhodně řešenou nízkou mříží. Vymezení teras může být kombinováno s přiměřenou květinovou výzdobou.

Vhodné je použití popínavé zeleně u slepých zdí a štítů.

Pro typ území I. a II. je nežádoucí uvažovat s mobilní zelení v masivních betonových nádobách.

Technické prvky

V územích typu I. a II. by měly být minimalizovány, nezbytně nutné by se neměly pohledově výrazněji projevovat (to platí i pro reflektory slavnostního osvětlení významných památek).

Parter domů a obchodní portály

Partery domů mohou sloužit komerčním účelům. Za tímto účelem nebudou zvětšována ani prolamována domovní průčelí jinak, nežli to odpovídá historickému stavu, resp. té jeho vývojové podobě, která bude stavebně historickým průzkumem určena jako žádoucí, a to i s ohledem na kontextuální problematiku.

Veškeré hodnotné domovní a obchodní portály budou restaurovány, popřípadě budou provedeny jejich kopie.

V případě řešení nových portálů bude přihlédnuto k měřítku a charakteru architektury vlastního domu a charakteru prostoru.

4.2. CHARAKTER PROSTORŮ 2 – „NEDOKONČENÝCH – REGULOVANÝCH“

Obecná charakteristika

Charakterem nedokončených – regulovaných prostorů jsou míněny městské interiéry, uliční prostory původně „rostlé“, které byly přetvářeny na základě pozdější nedokončené realizace regulace (cestou přestavby jednotlivých objektů, rozšiřováním profilu ulice posunutou uliční čarou nebo rektifikací půdorysné stopy uličního prostoru). Obvykle jsou tedy vymezeny domy pocházejícími z různých časových období. Jejich rozeklaný charakter projevující se i velkými výškovými rozdíly mezi různými typy zástavby je pro určitá území charakteristický.

- Charakteristické pro prostředí území typu I. a v některých případech typu II.
- Jedná se o prostory v čase přetvářené, nejčastěji na základě regulace z přelomu 19. a 20. století, které jsou transformací původem starších uličních prostorů. Často je změněna uliční čára a profil a je částečně rektifikován průběh ulice. Obvyklým jevem je i nová parcelace, která často vznikla sloučením několika starších parcel
- Charakteristickým jevem je zde nesouvislý průběh uliční čáry, resp. profilu ulice (v místech tzv. „asanačních spár“) a změna měřítka domů (jak z pohledu šířky, tak výšky objektu, stejně jako výšky nadzemních podlaží). Obvyklý posun uliční čáry se pohybuje v rozmezí cca 0,5–2 m
- Průběh hrany chodníku vůči vozovce bývá dán délkou iregulární uliční čáry a dynamicky proměňuje profil ulice
- Stromová vegetace se v těchto prostorech spíše nevyskytuje, v některých případech využívá půdorysných iregularit v podobě přítomnosti solitérních stromů
- Vzniklé obnažené štítové stěny nejsou obvykle architektonizovány s výjimkou některých případů, které ovšem, v případě sekundárně vzniklých okenních či portálových otvorů, porušují stavební řád a stabilizují danou situaci
- V některých případech vznikají v předstupujících objektech sekundárně podloubí umožňující výhodnější profil chodníku
- Obchodní portály se vyskytují v různých vývojových a typologických formách
- Vztah úrovně 1. n. p. k úrovni parteru – chodníku je odlišný, často se v případech novější zástavby vyskytuje (spíše z přelomu 19. a 20. století nežli století 20.) zvýšená úroveň 1. n. p. (mezanin), resp. z chodníku přístupná snížená úroveň. Komerční činnost je v těchto případech orientována do úrovně snížené. Obchodní portály v těchto případech spíše absentují
- **Reprezentativní typy jsou uvedeny v příložené tabulce**

Obecné zásady ochrany a utváření

Profil

V prostorech bude zachován profil s odlišením výšky vozovky a chodníků se zachováním nivelety vůči okolním domům, resp. bude provedena analýza jeho vývoje, která určí optimální řešení.

V případě vytváření pěších zón nebo dopravně zklidněných, obytných ulic je doporučeno minimalizovat výšku obrubníku nad vozovkou. Korekce hran chodníků jsou možné za předpokladu uchování celkového charakteru prostoru. Možné je využití nepravidelných uličních čar, resp. jejich ustoupení k rozšíření ploch pro chodníky, resp. zrušení parkovacích zálivů.

V těchto místech (především tam, kde to v některém předcházejícím období existovalo) a v místech intenzivního pěšího provozu je možné uvažovat o vytvoření zvýšené plochy v úrovni chodníku, provedené v pojízdné dlažbě, po individuálním posouzení památkovými orgány. Možné jsou i korekce hran chodníků evokujících zmizelý stav (např. po asanaci).

Povrchy, vzory

Budou zásadně zachovány všechny původní dlažby nebo pokud byly v minulosti nahrazeny živичným povrchem, budou podle možností opět provedeny.

Důraz je kladen na zachování všech atypických forem, vzorů nebo zajímavých anomálií. Pokud budou obnovovány chodníkové dlažby na místech dnes živичných, budou použity tradiční vzory velikostí a tvarem přizpůsobené konkrétní situaci.

V případě nové mozaikové dlažby se doporučuje u nepravidelných půdorysných situací diagonální řešení vzorů provedených v dostatečně kontrastních barevných odstínech. V individuálních situacích není vyloučeno individuální řešení vzoru.

V dlažbách nebudou prováděny firemní nebo reklamní nápisy či znaky.

Výškové a půdorysné anomálie

V případech obnažených domovních štítů nebudou proráženy na pohledově exponovaných místech žádné okenní ani jiné otvory. Štíty mohou výjimečně sloužit individuálně provedené a odsouhlasené reklamě reagující na konkrétní situaci. V tomto případě se může jednat pouze o reklamu malovanou na omítku a neosvětlenou.

V případech nesouvislé, odstoupené, uliční čáry je možné po individuálním posouzení přizpůsobit architektonické řešení stěny charakteru stávajícího objektu, resp. sousedního. V územích typu I. a II. je možné i umístění plakátovací plochy, v případě, že to charakter okolních domů umožňuje, také předsazeného plochého výkladce.

Veřejné osvětlení

Bude řešeno v územích typu I. kopiemi historických luceren, v případě rostlých prostorů nejčastěji nástěnných nebo tzv. parkových (jedno nebo víceramenných). Jen v situacích, kde to provoz vyžaduje a prostorové podmínky vynucují, bude osvětlení řešeno zavěšením na protilehlá průčelí např. kopiemi historických převěsů.

V územích typu II. bude řešeno obdobnými svítidly nebo svítidly v místě dříve obvyklými.

Firemní a reklamní zařízení

Budou umístěna pouze na čele výkladce, popřípadě nad ním pod kordonovou římsou nebo vedle výkladce. V případě vrat (dřevnic) budou provedeny na nich. Výstrče budou vždy řešeny k danému prostoru a domu v přiměřeném měřítku jako individuální, nikoli typové. Nebudou bránit provozu ani významným pohledům. Jejich maximální velikost měřená od líce průčelí je 800 mm. V nejstarších částech území typu I. nebudou řešeny jako světelné, mohou být po dohodě s památkovými orgány druhotně nasvíceny. V exteriéru nebudou používány neonové trubice. V případě použití ve viditelné části interiéru nebudou prováděny ve výrazných barvách.

V nejstarších částech území typu I. nebudou řešeny jako světelné, mohou být po dohodě druhotně nasvíceny. Nebudou zde také v exteriéru používány neonové trubice. V případě použití ve viditelné části interiéru nebudou prováděny ve výrazných barvách.

Mobiliář (lavičky, koše, přístřešky, stánky, reklamní sloupy, plakátovací plochy)

Bude použit podle potřeby a prostorových možností v místě obvyklého typu (*viz také III. Architektonické aspekty, kapitola 1.6*). V těchto prostorech nebudou zřizovány prodejní stánky. Výjimečně lze, dovolí-li to daná situace, využít prostorové anomálie vzniklé nepravidelným profilem ulice.

Pro organizaci dopravního provozu budou použity litinové nebo přiměřeně tvarované kamenné patníky.

Restaurační terasy a zahrádky

V případech odstoupení uliční čáry, dovolí-li to provozní, resp. prostorové podmínky je možné terasy nebo zahrádky realizovat. Nebudou budována pódia, vymezení bude co nejtransparentnější, zastřešení bude minimalizováno, možno zvážit také individuální slunečníky přiměřených velikostí a střídmych barev. Zásadně by neměly vstupovat do ploch vozovek, resp. tyto plochy by měly být přeměněny, pokud to výše uvedené umožňuje, na chodníky. Tím by byla odstraněna potřeba pódíí, která jsou vytvářena především z důvodu vyrovnání výškových rozdílů mezi chodníkem a vozovkou, resp. jejího sklonu.

Vegetační prvky

Pro tento typ prostorů nelze uvažovat se stromořadími. Je však možné ve vhodných situacích umístění solitérního stromu nebo několika stromů v řadě v místech rozšíření prostoru. Jejich styk s chodníkem, v některých případech s vozovkou, bude řešen kovovou mříží. V různých koutech se nevylučuje zasazení do holé země a vymezení vhodně řešenou nízkou mříží. Vymezení teras může být kombinováno s přiměřenou květinovou výzdobou.

Vhodné je použití popínavé zeleně u slepých zdí a štítů.

Pro typ území I. a II. je nežádoucí uvažovat s mobilní zelení v masivních betonových nádobách.

Technické prvky

V územích typu I. a II. by měly být minimalizovány, nezbytně nutné by se neměly pohledově výrazněji projevovat (to platí i pro reflektory slavnostního osvětlení významných památek).

Partery domů a obchodní portály

Partery domů mohou sloužit komerčním účelům. Za tímto účelem nebudou zvětšována ani prolamována průčelí. Veškeré hodnotné portály budou restaurovány, popřípadě budou provedeny jejich kopie.

V případě řešení nových portálů bude přihlédnuto k měřítku a charakteru architektury vlastního domu i kontextu daného prostoru.

U komerčních prostorů ve sníženém nebo zvýšeném přízemí budou vyrovnávací schody uvnitř objektu.

U snížených přízemí budou realizovány firemní nápisy s ohledem na jejich výšku a umístění a nebudou světelné. Výstrče v tomto případě musí mít bezpečnou výšku.

4.3. CHARAKTER PRAVIDELNÝCH PROSTORŮ 3 – „REGULOVANÝCH“

Obecná charakteristika

Charakterem pravidelných regulovaných prostorů jsou míněny městské interiéry, uliční prostory vzniklé zpravidla na základě regulace, často v krátkém časovém období a tudíž i určité architektonické jednoty. Nezřídka se také jedná o zástavbu jednotné výšky.

- Charakteristické pro prostředí území typu II.
- Jedná se o prostory, které vznikly podle jednotného prostorového konceptu stanovujícího linii regulačních, resp. stavebních uličních čar, zpravidla na základě lokačního nebo regulačního plánu a nebyly dále výrazně modifikovány. Jedná se nejčastěji o realizované plány tvořené objekty na přelomu 19. a 20. století, již na základě nové parcelace, resp. typologie zástavby domovních bloků se spojitým vnitroblokovým prostorem. V těchto případech byly stanoveny i konstantní profily ulic podle jejich předpokládaného významu a funkce
- Rytmizace zástavby objekty je pravidelná a výšky korunních říms v podstatě vyrovnané (pokud nejsou objekty druhotně nastavované). Spíše výjimečně zde možno nalézt starší stopy minulosti, neboť zde existuje většinou primární forma zástavby jen parciálně modifikovaná v průběhu 20. století
- Obvyklá (původní) výška domů se pohybuje mezi 4 a 5 nadzemními podlažími
- Vztah 1. n. p. k úrovni chodníku závisí na funkčním charakteru prostoru, resp. jeho roli v širěji pojaté uliční síti. V uličních prostorech vyššího významu se nejčastěji úroveň 1. n. p. rovná úrovni chodníku, v prostorech rezidenčního typu bývá častý model zvýšeného mezaninu s dílčím komerčním využitím snížené úrovně, která mívá i vlastní vstup z chodníku se schodištěm již uvnitř vlastního objektu
- U prostorů nejvyššího významu se objevuje komerční využití i na úrovni 2. n. p.
- Pokud to profil a prostorové podmínky dovolí, je součástí prostorů stromová zeleň v podobě stromořadí umístěného na rozhraní chodníku a vozovky
- **Reprezentativní typy jsou uvedeny v příložené tabulce**

Obecné zásady ochrany a utváření

Profil

V prostorech bude zachován profil s odlišením výšky vozovky a chodníků se zachováním nivelety vůči okolním domům, resp. bude provedena původní.

V případě vytváření pěších zón nebo dopravně zklidněných ulic je možno minimalizovat výšku obrubníku nad vozovkou.

V místech intenzivního pěšího provozu je po individuálním posouzení památkovými orgány možné uvažovat s prahy, resp. vytvořit zvýšené plochy v úrovni chodníku, provedené v pojízdné dlažbě.

Povrchy, vzory

Budou zásadně zachovány všechny původní dlažby, nebo pokud byly v minulosti nahrazeny živичným povrchem, budou podle možností opět provedeny.

Důraz je kladen na zachování typických forem a vzorů.

Pokud budou obnovovány chodníkové dlažby na místech dnes živичných, budou použity tradiční vzory velikostí a tvarem přizpůsobené konkrétní situaci.

V případě nové mozaikové dlažby se doporučuje provedení v dostatečně kontrastních barevných odstínech.

V individuálních situacích není vyloučeno individuální řešení vzoru.

V dlažbách nebudou prováděny firemní nebo reklamní nápisy či znaky.

Parter domů a obchodní portály

Partery domů mohou sloužit komerčním účelům. Za tímto účelem nebudou zvětšována ani prolamována průčelí. Veškeré hodnotné portály budou restaurovány, popřípadě budou provedeny jejich kopie.

V případě řešení nových portálů bude přihlédnuto k měřítku a charakteru architektury vlastního domu a kontextu konkrétního prostoru.

U komerčních prostorů ve sníženém nebo zvýšeném přízemí budou vyrovnávací schody uvnitř objektu.

U snížených přízemí budou realizovány firemní nápisy s ohledem na jejich výšku umístění a nebudou světelné. Výstrče musí mít zvláště v tomto případě bezpečnou výšku.

Veřejné osvětlení

Bude řešeno v územích typu II. kopiemi historických luceren nebo v místě obvyklých vysokých závěsných svítidel. Podle charakteru území možno použít i variace na novější typy svítidel nebo vytvořit odvozený nový typ. Jen v situacích, kde to provoz vyžaduje a prostorové podmínky vynucují, bude osvětlení řešeno zavěšením na protilehlá průčelí kopiemi historických, resp. dobových převěsů.

Firemní a reklamní zařízení

Budou umístěna pouze na čele výkladce, popřípadě nad ním pod kordonovou římsou nebo vedle výkladce.

Výstrče budou vždy řešeny k danému prostoru a domu v přiměřeném měřítku jako individuální, nikoli typové. Nebudou bránit provozu ani významným pohledům. Jejich maximální velikost měřená od líce průčelí je 800 mm. V nejstarších částech území typu I. nebudou řešeny jako světelné, mohou být po dohodě druhotně nasvíceny. Nebudou zde také v exteriéru používány neonové trubice. V případě použití ve viditelné části interiéru nebudou prováděny ve výrazných barvách.

Mobiliář (lavičky, koše, přístřešky, stánky, reklamní sloupy, plakátovací plochy)

Bude použit podle potřeby a prostorových možností v místě obvyklého typu (viz také III. *Architektonické aspekty, kapitola 1.6*).

Restaurační terasy a zahrádky

Pokud to šířka ulice nebo prostoru dovolí, je možné je zde umísťovat. Nebudou budována pódia, vymezení bude co nejtransparentnější, zastřešení bude minimalizováno, možno zvážit také individuální slunečníky přiměřených velikostí a střídmych barev.

Vegetační prvky

Pro tento typ prostorů jsou při určité šířce profilu typická stromořadí. Jejich styk s chodníkem, v některých případech s vozovkou bude řešen kovovou mříží nebo budou umístěny v pásu trávníku.

Technické prvky

V nutných případech budou řešena s maximálním ohledem na charakter prostředí.

4.4. CHARAKTER PROSTORŮ 4 „V OKOLNÍ ZÁSTAVBĚ NESPOJITÝCH“

Obecná charakteristika

Charakterem v okolní zástavbě „nespojitéch“ uličních prostorů jsou míněny především městské interiéry, uliční prostory vilových čtvrtí nebo území venkovského charakteru.

- Charakteristické pro prostředí území typu III. a IV.
- Jedná se o prostory, které nejsou tvořeny souvislou blokovou zástavbou (uliční čára není souvisle obestavěná). Tyto prostory se vyskytují v méně intenzivně zastavěných částech území nebo jimi mohou být prostory obsahující soliterně stojící významné budovy nebo vilové objekty
- Obvykle jsou cezury součástí zahrad či parku obklopujících soliterně stojící objekty
- V nezastavěné části uliční čáry mohou být ohradní zdi, ploty, mříže nebo i zcela volný vstup
- **Reprezentativní typy jsou uvedeny v příložené tabulce**

Obecné zásady ochrany a utváření

Profil

V prostorech bude zachován profil s odlišením výšky vozovky a chodníků.

V případě vytváření pěších zón nebo dopravně zklidněných ulic je doporučeno minimalizovat výšku obrubníku nad vozovkou nebo je možno připustit v jedné úrovni.

V místech vstupů je možno realizovat zpomalovací prahy provedené v pojízdné dlažbě. Za předpokladu individuálního posouzení orgány památkové péče je vhodné vytvářet, vzhledem k funkčnímu charakteru zástavby, dopravně zklidněné nebo obytné ulice, v některých případech i s jednotnou výškou chodníků a vozovek.

Povrchy, vzory

Budou zásadně zachovány všechny původní dlažby, nebo pokud byly v minulosti nahrazeny živичným povrchem, budou podle možností opět provedeny.

V případě nové mozaikové dlažby se doporučuje provedení v dostatečně kontrastních barevných odstínech.

Povrchy chodníků, pěšin anebo větších pěších ploch (pokud nejsou dlážděné) budou provedeny v mlatovém povrchu. Nejsou vyloučeny ani živичné.

Parter domů a obchodní portály

Pokud se dochovaly tradiční obchodní portály, budou zachovány nebo obnoveny. Pro tento typ zástavby je však jejich výskyt nepravděpodobný.

Veřejné osvětlení

Bude v územích řešeno kopiemi historických luceren nebo v místě obvyklých svítidel. Jejich výška a umístění budou odpovídat konkrétní situaci. Podle charakteru území je možno použít i variace na novější typy svítidel nebo vytvořit odvozený nový typ.

Firemní a reklamní zařízení

Budou umístěna pouze na čele výkladce popřípadě nad ním pod kordonovou římsovou. V nejstarších částech území typu IV. není vhodné řešit jako světelné, mohou být po dodání druhotně nasvíceny. Není vhodné zde používat neonové trubice.

Mobiliář (lavičky, koše, přístřešky, stánky, reklamní sloupy, plakátovací plochy)

Bude použit podle potřeby a prostorových možností v místě obvyklého typu (viz také III. *Architektonické aspekty, kapitola 14.6*).

Restaurační terasy a zahrádky

Budou realizovány v atypických situacích, které to umožňují. Typické uliční prostory nejsou pro jejich zřízení vhodné. Mohou, v případě, že neruší okolí, být součástí přední části zahrady a umístěny za jejím plotem.

Vegetační prvky

Pro tento typ prostorů jsou při určité šířce profilu typická stromořadí. Jejich styk s chodníkem, v některých případech s vozovkou, bude řešen kovovou mříží nebo budou umístěny v pásu trávníku.

Technické prvky

V nutných případech budou řešena s maximálním ohledem na charakter prostředí.

Klasifikace prostorů dle prostorové (morfologické) charakteristiky a jednotlivých typů území – ilustrativní příklady

Jednotlivá území (dle typů)	Prostorová klasifikace (uspořádání prostorů)				
	index území/ typ území	1. charakter „rostlých“ prostorů	2. charakter „nedokončených – regulovaných“ prostorů	3. charakter pravidelných, „regulovaných“ prostorů	4. charakter v okolní zástavbě „nespojité“ uličních prostorů
Malá Strana (PPR)	A1/I.; II.	Valdštejská	Mostecká	Tomášská	horní Vlašská
PPR – SM+ Josefov	A1/I.; II.	Liliová	Konviktská	Parižská	x
PPR – DNM	A1/I.; II.	Truhlářská	Soukenická	Klimentská	Nové mlýny
PPR – HNM	A1/I.; II.	Vyšehradská	Žitná	Trojanova	Kateřinská
PPR Hradčany	A1/I.	Kanovnická	x	x	Na Baštách
PPR – Vyšehrad	A1/I.	Vratislavova	Vratislavova	Neklanova	Přemyslova
Nusle	B1/II.	Křesomyslova	Otakarova	Čestmírova	Bělehradská
Vinohrady	B2/II.	Rybalkova	Vinohradská	Šumavská	Jana Masaryka
Žižkov	B2/II.	Husitská	Seifertova	Milíčova	x
Vršovice	B2/II.	Moskevská	Kodaňská	Holandská	Sportovní
Barrandov	B3/III.	x	x	Lumiérů	Barrandovská
Smíchov	B4/II.	Kartouzská	Štefánikova	Zborovská	Holečkova
Baba	B5/III.	Pod Paťankou	x	x	Na Ostrohu
Dejvice	B6/II.	Dejvická	x	Eliášova	Terronská
Bubeneč	B6/II.	Wolkerova	x	Roosewellova	Na Zátorce
Horní Holešovice	B6/II.	x	Milady Horákové	Veletřní	Strojnická
Tejnka	B9/II./IV.	Za Strahovem	Šlikova	Heleny Malířové	Nad Tejnkou
Staré Střešovice	B10/III./IV.	Starostřešovičská	x	x	Norbertov
Zbraslav	B11/I./II.	Pod Špitálem	x	x	U Národní galerie
Vilová kolonie Ořechovka	B7/III.	x	x	x	Na Ořechovce
Karlín	B8/II.	X	Sokolovská	Březinova	Pernerova
Ruzyně	C1/IV.	Staré nám.	x	x	Kralupská
Stodůlky	C2/IV.	U Kašny	x	x	Kovářova
Osada Rybáře	D1/IV.	Povltavská	x	x	Povltavská
Staré Bohnice	D2/IV.	Bohnická	x	x	Na Pískovně
Staré Ďáblice	D3/IV.	U Parkánu	x	x	Ďáblická
Kralovice	D4/IV.	K Uhříněvsi	x	x	K Nedvězí
Stará Hostivař	D5/IV.	Selská	x	x	Kubalova
Střešovičky	D6/III./IV.	Na Kocourkách	Ve Střešovičkách	Na Petynce	K Bateriím
Budánka	D7/IV.	x	x	x	U Zámečnice

Klasifikace jednotlivých prostorů je součástí příslušných Analyticko-regulativních plánů jednotlivých památkově chráněných rezervací a zón

5. DEFINICE ZÁKLADNÍCH TYPŮ DLE VÝZNAMOVÉ, PROVOZNĚ FUNKČNÍ CHARAKTERISTIKY

Interiér města, resp. jeho prostory jsou určeny nejen jejich morfologickými kvalitami, ale především u těch významnějších jejich historií (někdy i nedávnou) a s ní spojeným vnímáním místa. Lze říci, že každý z prostorů nese specifické významy pro město jako celek. Historie jim vtiskla namnoze význam symbolický, který je součástí identity města. Tato symbolika však není jen historická (v nejširším slova smyslu), ale také všední. Vžitě vnímání prostorů jako reprezentativních, komerčních, rekreačních nebo společensky prestižních zavazuje k vědomému přístupu k ochraně a dalšímu rozvoji obecně silně sdílených kvalit.

Je zřejmé, že to neplatí pro všechny prostory ve stejné míře, nicméně následná klasifikace by měla stát na počátku každé úvahy o úpravě v rovině ideového záměru. Mnohé z významných prostorů jsou dnes užívány nebo utvářeny v rozporu s jejich předurčením a obecným očekáváním.

Způsob ochrany nebo utváření také souvisí s pozicí nebo návazností v rámci kompozice města nebo jeho části, uliční sítě, resp. provozně funkčními charakteristikami a potřebami, které ovlivňují a spoluvytvářejí jejich charakter. **Tato jejich role předurčuje i vlastní uspořádání.**

Cílem je, aby nedocházelo k nevhodným posunům významu a uspořádání městských prostorů v rozporu s výše uvedeným. A to jak pod tlakem jinak racionálních, avšak po nejvíce pouze utilitárních potřeb (tlak zatížení dopravou a z toho plynoucí (de)formování prostoru, podléhání silnému tlaku určitých uživatelských skupin, např. v souvislosti s turismem anebo přehnané komerční exploataci prostoru).

Proto jsou zde i z tohoto pohledu prostory klasifikovány tak, aby bylo zřejmé, že při ochraně jejich obrazu je nutno počítat se splněním určitých funkčních požadavků, resp. jsou zde naznačeny jejich potenciály a funkční limity.

V nejvýše hodnocených prostorech by bylo vhodné zvážit vytváření zvláštních režimů pro vybrané z nich, nejen jejich ochrany a úprav, ale i režimu provozního, jenž by zamezoval jejich devalvací.

Klasifikace jednotlivých prostorů je součástí příslušných Analyticko-regulativních plánů jednotlivých památkově chráněných rezervací a zón

(Viz také Koncepte účinnější péče o památkový fond hlavním městě Praze, Specifické rozdělení památkově chráněných území pro účely vypracování Analyticko-regulativních popisů a map památkové ochrany.)

5.1. HLAVNÍ MĚSTSKÉ PROSTORY A TŘÍDY TYPU „A“

Veřejné prostory celoměstského významu

Obecná charakteristika

- Tvoří základní prostorový skelet města a základ jeho kompozice, především pak vnitřního kompaktního města
- Jsou významnou nebo stěžejní součástí obecně vnímaného obrazu města
- Obvykle propojují jednotlivé části města (v případě radiálního směru vůči centru kompozice) a čtvrti a jsou součástí celoměstského prostorového konceptu
- Obvykle jsou zde přítomny architektonicky významné a reprezentativní budovy veřejného a obchodního charakteru orientované na přímý styk s veřejností, reprezentativně upravený parter a často i 2. n. p. domů, navazující pasáže a obchodní galerie
- Měřítko prostorů a budov přesahuje svými parametry okolí (obvykle se jedná o prostory o šířce 20 m a více)
- **Ilustrativní příklady typů pro jednotlivá památkově chráněná území jsou uvedeny v příložené tabulce**

Obecné zásady ochrany a utváření

- Úpravy budou individuální cestou sledovat udržení významu a charakteru prostorů dle jejich specifické povahy (klasifikace), budou respektovat urbanistické a architektonické hodnoty
- Vysoká náročnost na architektonický výraz odpovídající prioritně charakteru prostoru
- U uličních prostorů, bude-li možná, tradiční symetrická úprava uličního profilu s chodníky a vozovkou, případně střední částí pro tramvaj
- V existujících nebo těch, pro něž byla charakteristická tramvaj, v mezích možností resp. reálné potřeby její návrat
- Pouze krátkodobé nebo bez parkování
- Možnost zásobování pouze pro místní potřebu, časově omezené, odstavný pruh
- Přístup a stanoviště taxi

- Vysoký prostorový standard pro pěší – „promenádní chodníky“
- Bezbariérové úpravy vstupů do objektů
- Vysoký standard architektonických úprav umožňující i individuální řešení odpovídající charakteru prostoru (design, materiály, povrchy)
- Tradiční mozaikové chodníky, kvalitní pěší nebo pojezdové dlažby pro větší plochy
- Použití živičných povrchů na pojezdových částech a jen v případě nezbytně zvýšeného dopravního zatížení pro eliminaci negativního hlukového zatížení
- Úplné vybavení uličním mobiliářem (litinové kandelábry osvětlení, ve vhodných místech lavičky, telefonní budky...)
- Možnost teras a předzahrádek k restauracím a kavárnám (v závislosti na šířce chodníků)
- Stromořadí (dovolí-li to prostorové poměry)
- **Ilustrativní příklady typů pro jednotlivá památkově chráněná území jsou uvedeny v příložené tabulce**

5.2. VÝZNAMNÉ PROSTORY A TŘÍDY MĚSTA TYPU „B“

Veřejné prostory čtvrtového významu

Obecná charakteristika

- Dotvářejí základní prostorový skelet města
- Spoluvytvářejí obecně vnímaný obraz města
- Obvykle tvoří prostorový skelet částí města vymezených hlavními prostory a jsou jejich přirozenými centry
- Propojují jednotlivé části (celky, katastrální území) řešeného území a jsou součástí jeho základního prostorového konceptu
- Měřítko prostorů a budov přesahuje svými parametry okolí (obvykle se jedná o prostory o šířce od 15 do 20 m)
- Silné zastoupení obchodních aktivit orientovaných na přístup veřejnosti – využitý reprezentativně upravený parter domů a ojedinele i 2. n. p.
- **Ilustrativní příklady typů pro jednotlivá památkově chráněná území jsou uvedeny v příložené tabulce**

Obecné zásady ochrany a utváření

- Úpravy budou individuální cestou sledovat udržení významu a charakteru prostorů dle jejich specifické povahy (klasifikace)
- U uličních prostorů, bude-li možná, tradiční symetrická úprava uličního profilu s chodníky a vozovkou, případně, je-li to z prostorových nebo dopravních důvodů možné či potřebné se střední částí vyhrazenou pro tramvaj
- Tradiční symetrická úprava uličního profilu s chodníky a vozovkou
- Pouze krátkodobé nebo bez parkování
- Zajištění standardu pro komerční aktivity (obsluha)
- Možnost zásobování pouze pro místní potřebu, nejlépe časově omezené, odstavný pruh.
- Vysoký standard pro pěší
- Bezbariérové úpravy prostorů
- Tradiční mozaikové chodníky, kvalitní dlažby
- Vybavení uličním mobiliářem (litinové kandelábry osvětlení, telefonní budky, atd.)
- Možnost teras a předzahrádek k restauracím a kavárnám (v závislosti na prostorových podmínkách, resp. především šířce chodníků)
- Stromořadí (dovolí-li to prostorové poměry)

5.3. DOPLŇUJÍCÍ PROSTORY MĚSTA TYPU „C“

Veřejné prostory lokálního významu

Obecná charakteristika

- Prostorovými parametry tvoří základ obrazu obecného městského prostoru
- Často jsou svým charakterem lokálními centry aktivit nejmenších prostorových jednotek území – sourodých celků
- Okolní budovy umožňují spíše jen dílčí využití parteru pro komerční účely
- Jsou ideálními nositeli základních obchodních funkcí sloužících dané lokalitě
- Často vytvářejí paralelní komunikační systém k „hlavním“ a „významným“ prostorům města
- Soustřeďuje se zde lokální život a měly by zajišťovat určitou intimitu hlavně v oblastech preferovaných pro bydlení
- Dovolí-li to prostorové poměry, vybavení kompletním uličním mobiliářem
- Měřítko prostorů a budov nepřesahuje svými parametry okolní zástavbu (obvykle se jedná o prostory o šířce od 10 do 15 m)
- **Ilustrativní příklady typů pro jednotlivá památkově chráněná území jsou uvedeny v příložené tabulce**

Obecné zásady ochrany a utváření

- Ve standardním uličním profilu tradiční symetrická úprava uličního profilu s chodníky a vozovkou
- Půdorysné anomálie profilu uličního prostoru jsou vhodné ke zlepšení plošného standardu pro pěší
- Přístup vozidel převážně pro obsluhu a rezidenty
- Možnost parkování rezidentů s vyhrazením míst pro nezbytnou obsluhu
- Zaručení pěší a obytné pohody nezbytným uličním mobiliářem
- Možnost vytváření dopravně zklidněných ulic
- Podle povahy prostoru (morfologické klasifikace) umístění solitérní stromové zeleně nebo skupin stromů

5.4. INTIMNÍ PROSTORY MĚSTA „D“

Veřejné obytné prostory

Obecná charakteristika

- Nejfrekventovanější typ prostoru, často s individuálním vyjádřením obrazu konkrétní lokality
- Jsou nejčastěji prostředím zajišťujícím obytnou funkci v rámci jednotlivých obytných zón
- Prostorové parametry jsou různé, nejčastěji se jedná o profil o šířce od 3 do 15 m.
- **Ilustrativní příklady typů pro jednotlivá památkově chráněná území jsou uvedeny v příložené tabulce**

Obecné zásady ochrany a utváření

- Tradiční symetrická úprava uličního profilu s chodníky a vozovkou, jen ve velmi úzkých ulicích a prostorech možno nahradit vozovku chodníkem, resp. zamezit přístup vozidel, nejlépe tradičními pražskými kamennými patníky v územích s převažujícím charakterem 19. stol. a pozdější litinovými
- Tradiční kandelábry či nástěnná litinová svítidla
- Vstup vozidel a především parkování je vhodné omezit pouze pro rezidenty
- Zajištění obytné pohody vhodným mobiliářem
- Vhodné pro vytváření dopravně zklidněných a obytných ulic
- Podle povahy prostoru (morfologické klasifikace) umístění solitérní stromové zeleně

Klasifikace prostorů dle významové (provozně funkční) charakteristiky a jednotlivých typů území – ilustrativní příklady

Jednotlivá území (dle typů)	Prostorová klasifikace (uspořádání prostorů)				
	index území/typ území	1. charakter „rostlých“ prostorů	2. charakter „nedokončených – regulovaných“ prostorů	3. charakter pravidelných, „regulovaných“ prostorů	4. charakter v okolní zástavbě „nespojitéch“ uličních prostorů
PPR – Malá Strana	A1/I.	Mostecká, Nerudova, Malostranské náměstí	Karmelitská, Letenská	Valdštejnská	Všehrdoва
PPR – Staré Město + Josefov	A1/I.	Staroměstské náměstí, Celetná, Karlova, Pařížská, Ovocný trh, nábřeží, Staroměstský okruh	Dlouhá, Jilská	Karolíny Světlé	Liliová
PPR – Dolní Nové Město	A1/I.	Poříč, Hybernská, Revoluční, Náměstí Republiky, nábřeží, Staroměstský okruh	Na Florenci	Dlážděná	U Půjčovny
PPR – HNM	A1/I.	Václavské náměstí, Karlovo náměstí, Vodičkova, Jindřišská, Ječná, přednádražní, Senovážné náměstí, prostor Hlavního nádraží, Staroměstský okruh nábřeží	Štěpánská, Jungmannova	Panská, V Jámě, Vyšehradská	Na Rybníčku
PPR Hradčany	A1/I.	Hradčanské nám., veřejné prostory-nádvoří Hradu, Pohořelec	Pohořelec	x	Na Baštách
PPR – Vyšehrad	A1/I.	Prostor citadel	Vratislavova	x	Neklanova
Nusle	B1/II.	Náměstí Bří Synků, Nuselská, Jaromírova	Křesomyslova	Sekaninova	Mojmírova
Žižkov	B2/II.	Seifertova, Husitská	Miličova	Řehořova	Štítného

III. ARCHITEKTONICKÉ ASPEKTY

Vinohrady	B2/II.	Vinohradská, Náměstí Míru, Náměstí Jiřího z Poděbrad	Anglická		
Vršovice	B2/II.	Moskevská, Náměstí Svatopluka Čecha	Kodaňská	Žitomířská	Orelská
Barrandov	B3/III.	x	x	Lumiérů	Skalní
Smíchov	B4/II.	Štefánikova	Lidická	Zborovská	Na Bělidle
Baba	B5/III.	x	x	Matějská	Na Babě
Dejvice	B6/II.	Jugoslávských partyzánů	Dejvická	Terronská	Eliášova
Bubeneč	B6/II.				
	Pod kaštany	Rooseveltova	Bubenečská		
Horní Holešovice	B6/II.	Milady Horákové, Dukelských hrdinů	Korunovační	Kostelní	Letohradská
Vilová kolonie Ořechovka	B7/III.	x	Na Ořechovce	Cukrovar- nická	Klidná
Karlín	B8/II.	Sokolovská, Karlínské náměstí	Tháмова	Vítkova	Urxova
Tejnka	B9/II./IV.	x	x	Šlikova	Heleny Malí- řové
Staré Střešovice	B10/III./IV.	x	x	Nad Hradním vodojemem	U Šesté baterie
Zbraslav	B11/I./II.	Zbraslavské náměstí	U Národní galerie	Opata Konrá- da	Cisterciácká
Ruzyně	C1/IV.	x	Kralupská	x	x
Stodůlky	C2/IV.	x	Kovářova	x	x
Osada Rybáře	D1/IV.	x	x	x	Povltavská
Staré Bohnice	D2/IV.	x	x	Bohnická	K Pískovně
Staré Ďáblice	D3/IV.	x	x	x	Na Parkánu
Kralovice	D4/IV.	x	x	K Nedvězí	Pod Hradem
Stará Hostivař	D5/IV.	x	x	Chalupnická	Domkářská
Střešovičky	D6/III./IV.				
Budánka	D7/IV.				

Klasifikace jednotlivých prostorů je součástí příslušných Analyticko-regulativních plánů jednotlivých památkově chráněných rezervací a zón

1. PLOCHY, PRVKY, ZAŘÍZENÍ

1.1 OBECNĚ

Architektonickými aspekty v rámci této práce jsou míněny ty části v utváření prostoru města, které spoluvytvářejí jeho podobu. Dále jsou jimi nazývány **prvky**. Jsou zde popsány obecnou charakteristikou a stanovením zásad jejich použití.

Prvky, které jsou financovány správou města, byly i v historii vnímány jako vizitka města a doklad o indentitě, kulturnosti, pozornosti k potřebám obyvatel, ale i snaze reprezentovat.

Je vhodné, aby tyto základní aspekty a prvky sjednocovaly veřejná prostranství v určitých ucelených lokalitách (např. čtvrtích, významných urbanistických souborech), která se shodují s urbanistickým významem a architekturou části města. Není však nutné, aby území opanoval jediný prvek nebo barevný odstín. Hlediskem pro výběr prvků je převažující charakter území s tím, že skutečně odlišné (významné historické nebo naopak soudobé) enklávy mohou být vybaveny i uceleným souborem, odlišným od navazující urbanistické struktury.

V centrálních částech měst vykazují venkovní prostranství vždy vysoké nároky na udržení čistoty, častější požadavky na údržbu, opravu nebo výměnu poškozených částí. V Praze se toto daří jen částečně, především v oblasti udržení čistoty, výsledek negativně ovlivňuje vnímání veřejných prostranství jako celku.

Působení a hierarchie prvků v uspořádání, vizuálním vnímání a atmosféře veřejných prostranství

Významné a jedinečné prvky, materiály a zařízení

Tato skupina obvykle obohacuje konkrétní veřejný prostor a zvyšuje jeho architektonickou hodnotu v okolní urbanistické struktuře. Prvky jsou tedy jedinečné, u nových stavebních a výtvarných prvků se předpokládá prezentace kultury města nebo státu, kvalitní zpracování i materiály a vysoká estetická hodnota v souladu s evropskou kulturní tradicí. Umísťování nových výtvarných prvků ve veřejných prostranstvích je podmíněno uspořádáním veřejné soutěže. Obecně je základní vlastností těchto prvků zvýšení architektonické hodnoty prostoru a pozitivní odlišení od sousedních veřejných prostranství.

- Mobiliář a drobná architektura: výtvarné prvky
- Mobiliář a drobná architektura: vodní prvky
- Vegetační prvky na ulicích a náměstích: významný strom nebo skupina stromů
- Venkovní osvětlení: slavnostní osvětlení významných objektů

Charakterotvorné prvky, materiály a zařízení

Skupina obvykle spojuje příslušné veřejné prostranství s navazující urbanistickou strukturou, je sjednocujícím a charakteristickým elementem pro dané území, lokalitu atd.

Úkolem této skupiny je sjednotit a propojit více veřejných prostranství v harmonický celek.

- Povrchy komunikací: chodníky, vozovky
- Venkovní osvětlení: veřejné osvětlení
- Vegetační prvky na ulicích a náměstích: stromy – stromořadí

Městské provozní a technické doplňkové prvky, materiály a zařízení

Skupina převážně zajišťuje soudobý život města vč. některých technických funkcí nezbytných pro provoz města. Tvarové a materiálové řešení těchto zařízení je často typizované. U provozních a technických zařízení se převážně požaduje střízlivé řešení, které nemá přebírat funkci vizuální nebo prostorové dominanty.

- Povrchy komunikací: zpomalovací pruhy
- Mobiliář a drobná architektura: drobné zařízení prvky užitné
- Mobiliář a drobná architektura: drobné zařízení prvky vymezující
- Mobiliář a drobná architektura: pouliční a tržní stánky
- Zařízení pro informace, reklamu a propagaci: městská zařízení, plakátovací plochy a sloupy
- Technické prvky a zařízení, dopravní značky

Privátní doplňkové prvky, materiály a zařízení (privátní reklama a provoz privátních zařízení)

Tato skupina prezentuje především privátní zájmy a aktivity. Architektura a design těchto zařízení je naprosto podřízena charakteru prostoru, prvek nesmí převzít roli

prostorové dominanty. Rozsah a tvar nesmí omezovat významné průhledy, průchod ani průjezd veřejným prostorem.

- Venkovní osvětlení: venkovní osvětlení ostatní (nikoli veřejné)
- Venkovní osvětlení: slavnostní osvětlení ostatní
- Mobiliiář a drobná architektura: restaurační zahrádky
- Zařízení pro informace, reklamu a propagaci: reklamní prvky a zařízení

Není-li určeno v zásadách jinak, je charakteristika zároveň popisem cíle a smyslu ochrany, vhodné podoby nebo použití prvku. V tomto smyslu je charakteristika součástí závazné části zásad.

1.2. POVRCHY KOMUNIKAČNÍCH PLOCH A JEJICH ÚPRAVY

Obecná charakteristika

Povrchy jednotlivých částí městského interiéru výrazně spolupůsobí a ovlivňují jejich podobu i atmosféru. Vhodnost použití materiálu souvisí s charakterem prostředí, typem území a utvářením konkrétní části prostoru. **Významné z pohledu ochrany jsou především všechny dochované typy dlažeb.** Jejich materiál, velikost i způsob skladby v daném místě silně dotváří jeho charakter. Jedná se především o území typu I., PPR, kde se dochovalo největší množství různých i atypických druhů dlažeb, které jsou dnes již neodmyslitelně svázány s danými místy. Namnoze se jedná i o zcela atypické dlažby. Pro území typu II., nejčastěji čtvrti z přelomu 19. a 20. století, to platí obdobně s tím, že zde lze snáze vypočítat určitý jednotný standard, resp. systém. Ten spočívá u chodníků v tradiční pražské mozaice, u vozovek opět tradičně v žulových nebo křemencových dlažbách. Pokud se jedná o území typu III. – vilové čtvrti, není situace zcela jednotná. Původně zde někde také existovaly mozaikové chodníky, vozovky byly však již i živičné. Území typu IV. – venkovského charakteru často nemají svůj jasný předobraz u chodníků a lze tedy spíše hledat vhodná řešení nenarušující jejich ráz.

Obecně jsou kamenné dlážděné povrchy řešením hodným zvláštní ochrany, a proto budou zachovávány v největší možné míře. Opravy původních i kladení nových dlažeb budou prováděny se znalostí původního i nového dlaždičského řemesla, detailů a technologií.

Je nutné přitom rozlišovat nejen tvar, ale i konkrétní materiál (šedá žulová dlažba, zlatavá řevnická apod.). V tomto smyslu je nutné při všech výměnách nebo opravách

povrchů důsledně ochraňovat tento dnes již vzácný materiál a šetrně s ním hospodařit. Systém hospodaření by měl být potvrzen zásadami vydanými hl. m. Praha.

Údržba bude prováděna způsobem, který nenaruší soudržnost dlážděného povrchu (např. strojové zametání u některých dlažeb poškozuje soudržnost povrchu).

V případě, že bude nalezena dlažba pod živičným povrchem, bude přednostně použita v místě nálezu.

Obecně lze konstatovat, že používání nových materiálů a technologií, neověřených v oblastech se stejnými klimatickými a provozními podmínkami, je nevhodné. Závědní zcela nových materiálů a technologií bude vždy v předstihu ověřeno referenčními vzorky.

Materiály a barevnost

Pražské dlažby byly prováděny dlažebními prvky z různých hornin. Barevnost se v průběhu staletí proměňovala. Nejstarší různobarevná valounová dlažba byla nahrazena zlatohnědým křemencem používaným později i pro zvýšené chodníky. Zvýšené chodníky byly zprvu skládány z kostek žlutohnědých křemencových a růžových ze sliveneckého mramoru – vápence. Křemeneček pak byl nahrazen černomodrými a bílými mramory / vápenci. Bílý mramor byl tehdy dovážen ze vzdálených lokalit, a proto byl používán výjimečně. Pro vozovky byly následně použity tmavě šedé žulové kvádry, zhruba po r. 1920 žulové kostky ve tvaru krychle. Každá hornina i tvar dlažebního prvku si vyžádal jiný způsob kladení, ale i jinou technologii zaplňování spár atd.

V současné době se nevyrábějí nebo jsou vytěženy lokality některých hornin. Proto je nutné uchovat a dobře hospodařit s dochovanými dlažbami, které dnes již nelze těžít a vyrobit, tj. sekané vápencové mozaiky různých barev, křemencové kostky, opotřebované velké žulové kostky a kvádry vč. doplňků – obrubníků atd.

Lomy na území státu dnes produkují např. strojově řezané mozaikové kostičky z krystalických křemenců (bílé, tmavě i světle šedé), hnědé ze sliveneckého vápence a strojově sekané nebo řezané žulové dlažby pro vozovky v různých odstínech šedé. Všechny používané dlažby musí mít odpovídající technické vlastnosti pro instalaci ve venkovním prostředí, v případě barevných kombinací vizuální kontrast.

Pro dlažby vozovek je vhodné vyvinout nové řezané nebo pemrlované žulové kvádry, v tradičních rozměrech, které vhodně doplní původní „ohlazenou“ dlažbu. Obecně platí,

že nová dlažba bude v dostatečném předstihu před započítáním prací odsouhlasena orgány památkové péče na referenčním vzorku.

V odůvodněných případech (např. z důvodu hlučnosti motorové dopravy) je možný i živičný povrch, který však vždy bude doplněn dlážděnými chodníky. Vhodným živičným povrchem je tzv. „tichý asfalt“ v tradiční šedé barevnosti, která dobře doplňuje chodníkové bíločerné mozaiky.

Obecně platí, že kamenné dlažby, z vhodných hornin a kostek pro konkrétní účel, jsou snadno opravitelné a jejich životnost několikanásobně přesahuje životnost jiných povrchů vozovek a chodníků.

a) Povrchy chodníků

Provedení povrchů chodníků je výrazným prvkem působícím silně v celkovém vyznění interiéru města. V Praze má své velmi svébytné provedení, především v podobě mozaikových dlažeb s charakteristickými vzory, které obsahují individuální řešení složitých půdorysných situací jejich nepravidelných tvarů, často velmi vtipné. Toto „malé umění na velké ploše“ spoluvytváří svébytnou podobu pražského interiéru. Přestože chodníky prošly těžkým obdobím devastace v podobě rušení dlažeb nebo záplatování živičnými povrchy, v současnosti jsou uváděny do lepších stavů. Problémem může být spíše nová technologie, resp. tvar jednotlivých kostek, který přesným půdorysným tvarem mění výrazně vyznění celého působení dlážděné struktury. Tato technologie také částečně omezuje možnost adaptace tradičních vzorů na specifické místní podmínky.

Obrubníky chodníků budou prováděny buď obrubníky žulovými zásadně se zámkem, který nebude spojován cementem, nebo úzkými mramorovými obrubníky v místech, kde se dochovaly. Původní dochované obrubníky budou zachovány.

V místech přejezdů vozidel přes chodník bude použita stará žulová nebo křemencová dlažba, kladená tradičním způsobem. Použití čtvercových kostek kladených do vějířů je méně vhodné v PPR.

Obecné zásady ochrany a utváření

Pro území typu I. a II., v odůvodněných případech i III. a IV. platí:

- V místech existující mozaikové dlažby bude tento stav i vzor zachován, popřípadě při narušení doplněn

- Zachovány budou i zajímavé vzorové anomálie
- V místech, kde mozaika existovala, bude opět provedena, a to buď podle zachovaných fragmentů (někdy pod vrstvou živice), nebo existují-li, podle starších fotografií či jiných pramenů
- Pokud existují pouze fragmenty starší dlažby, především štípané, nebo její druhotné použití, materiál bude vyzvednut a nově použit. To se týká i obrubníků. Není vhodné kombinovat různé materiály co do technické vlastnosti (např. trvanlivosti)
- Tam, kde budou prováděny mozaikové dlažby bez znalosti předešlého stavu nebo je nutné nové řešení vzhledem ke korekcím tvarů chodníků, budou použity obvyklé vzory, resp. jejich variace
- Vhodné je přizpůsobení vzorů dané ploše i z pohledu její velikosti a tvaru. V některých částech především nejstarší zástavby mohou být používány, střídány vzory podle rytmu parcelace okolní zástavby. Historicky byly zřejmě některé chodníky nově zakládány a současně dlážděny průběžným vzorem, někde je tento rozvrh možný i dnes (např. v případech reprezentativních nebo obchodních ulic). Řešení budou konzultována s orgány památkové péče
- Používány budou barevně dostatečně kontrastní druhy materiálů
- Mozaiková dlažba bude ukládána, pokud možno, do technologicky správného lože (nevhodné je ukládání do betonového lože)
- V zásadě nebudou v dlažbě prováděny firemní nápisy nebo znaky. Případné použití bude konzultováno s orgány památkové péče

Obdobně jako u chodníků bude postupováno u schodišť, opěrných zídek nebo jiných kamenných konstrukcí.

Pokud budou prováděny zádlazby v částech domovních průchodů nebo pasáží nebo zpřístupněných dvorech, je vhodné použít drobnější dlažby, menších vzorů, lépe odlišných od tradičních vzorů používaných ve veřejném prostoru.

Pozn.: V parcích, zahradách nebo v prostředí venkovských památkových zón je možno použít kusové dlažby. Vhodné je použití mlatových povrchů tam, kde je nižší frekvence návštěvníků a cesty jsou v zimě uzavřeny. Připuštěny jsou živičné cesty v tradiční barevnosti šedé nebo asfalt v barevnosti mlatu, probarvený v celé vrstvě (nikoliv opatřený barevným nátěrem). Nevhodné jsou výrazné, (např. červené), odstíny, které potlačují vizuální dominanci vegetace, kvetoucích rostlin atd.

Nevhodné je:

- Redukování vzorů na bordury
- Nové vzory, které nijak nesouvisí s pražskou tradicí
- Zvětšování měřítko vzorů

- Zdláždění nově vzniklých, rozsáhlých, ploch mozaikovou dlažbou
- Především území typu I. a II. je nepřijatelné použití betonové dlažby a v místech, kde jsou použity, by měly být odstraněny
- Kombinování výrazně odlišných typů materiálů dlažeb (např. kamenné s betonovou) v jedné vymezené ploše je nevhodné

b) Povrchy vozovek

Povrchy vozovek jsou v pražském prostředí tvořeny tradičně kamennou dlažbou. Tradiční typy dlažby jsou žulové a křemencové. Jsou natolik spjaty s jednotlivými konkrétními prostory, že lze hovořit o tom, že se staly nedílnou součástí jejich podoby. Asfaltový, živичný povrch se začal objevovat v pražských ulicích již velmi brzy, na přelomu 19. a 20. století (např. Jungmannova nebo Rytířská). Je pro mnohé již spjat s konkrétním prostorem velmi silně. Obecně je problémem povrchů vozovek základní rozpor mezi estetickým působením a některými praktickými negativními dopady. Pomineme-li aspekt z pohledu řidiče a bezpečnosti jízdy, zůstane výrazným argumentem proti použití dlažeb výrazně zvýšená hlučnost provozu a složitější údržba.

Obecné zásady ochrany a utváření

V místech dochované tradiční velké uliční dlažby nebudou odstraňovány a bude prováděna jejich údržba (ať již se jedná o dlažbu žulovou nebo křemencovou). Obdobně bude zachována její skladba, a to především u atypických forem (Anenské náměstí, okolí kostela sv. Vojtěcha apod.). Dlažby nalezené pod živичným povrchem budou znovu použity, nejlépe ve stejném místě.

Dlažba bude zachována i v místech, kam nemají nebo z důvodu zklidnění dopravy nebudou mít přístup vozidla (západní část Konviktské, Stříbrná, Zlatá apod.). Plochy vozovek budou celoplošně zdlážděny jedním materiálem, nebudou používány různé druhy, vyjma případu nedostatku určitého materiálu (týká se především pojízdných, křemencových – řevnických dlažeb, ty budou kladeny do řádků).

Novodobý způsob zaplňování spár kamennou drtí může umožnit prosakování dešťové vody do podloží. Použití tohoto způsobu si vyžaduje samostatný souhlas památkové péče a to i při opravách komunikací.

Nároky některých uživatelů v konkrétních veřejných prostranstvích mohou být obvykle regulovány dopravním značením, tedy i bez složitých stavebních zásahů. Některé

nároky se totiž v čase proměňují a není vhodné je potvrzovat nevratnými stavebními úpravami.

Snahy o dopravní organizaci provozu jinou dlažbou jsou možné jen výjimečně, především s ohledem na proměnlivost dopravy a v mnoha případech znejasnění původního klidného rozvrhu konkrétních ploch.

V místech, kde to provozní důvody vyžadují, může být použita živice (z důvodu bezpečnosti, hluku nebo přenosu vibrací). Obdobně v prostorech s převahou novodobé zástavby (především meziválečné), nebo s nimiž je živичný povrch již dlouhodobě v povědomí spojen (jedná se i o území typu III. a IV.).

c) Prostředky zpomalení průjezdné dopravy

Pokud není dostatečné zpomalení průjezdné dopravy pomocí dopravní značky, budou použity jiné způsoby. Tuto roli buď plní konkrétní architektonické řešení (např. lokální zvýšení vozovky na úroveň chodníku), nebo demontovatelné zpomalovací pruhy. Některé nevrátelné stavební úpravy, hluk přejížděných zpomalovacích pruhů atd. ukazují, že snižování rychlosti pomocí dopravních značek a následná kontrola jejich dodržování je nejméně rušivým zásahem do pražského interiéru.

d) Povrchy ostatních ploch

V případech zřizování pěších zón nebo dopravně zklidněných ulic, resp. různých forem retardérů v podobě prahů, zvýšených přechodů pro chodce, ostrůvků nebo pojízdných „lavic“, budou povrchy řešeny atypicky s použitím drobné pojízdné dlažby v místech pojezdu vozidel. Tato by měla tvůrčím způsobem reflektovat tradiční dochované formy utváření prostoru, resp. v některých případech může řešení odrážet, připomínat již zaniklou prostorovou situaci (jako je tomu např. na Betlémském náměstí). Tyto případy budou individuálně reagovat na konkrétní situace a budou také tak konzultovány s orgány památkové péče.

K ostatním plochám lze řadit zbytková místa, jakými jsou např. samostatné plochy pro odstav vozidel a travnaté plochy, zbytkové plochy v územích venkovského charakteru, kde je jejich rejstřík větší a souvisí s plochami navesí, otevřených dvorů apod.

Obecné zásady ochrany a utváření

Plochy náměstí, resp. rozšíření uličních prostorů využívaných především pro pěší, mohou být řešeny atypicky (*viz poznámka o nevhodnosti použití mozaikové dlažby na větších plochách*).

Viz také kap. V. Seznam vybraných tematických dokumentů – Péče o památkově významné venkovní komunikace (A. Schubert a kol. 2007)

1.2. VENKOVNÍ OSVĚTLENÍ

Charakteristika

Umělé osvětlení je výraznou součástí interiéru města. Především veřejné osvětlení spoluvytváří velmi účinně jeho atmosféru. Nejedná se však pouze o veřejné, pouliční osvětlení zajišťující provoz města. V současné době se objevuje čím dále více světelných zdrojů, resp. osvětlených nebo svítících objektů. Většinou jsou součástí reklamy nebo informačních systémů. Dalším prvkem je použití osvětlení průčelí jinak svou architekturou řadového objektu z důvodu podpoření jeho funkce (bankovní domy, obchodní domy apod.).

Specifickou formou je osvětlování významných architektur. Tato oblast je dokonce v některých zemích součástí dramaturgicky komponovaných představení.

Nové a výkonné typy svítidel umožňují zvyšovat hladinu světla natolik, že je možné hovořit (podobně jako v astronomii) o určitém **světelném znečištění**. To je patrné v přesvětlování výkladců a reklamních zařízení stejně jako průčelí domů. Má to dopad i do celkových panoramatických pohledů na město, kde určité oblasti přesvětlují prostor a potlačují působení vlastních, též osvětlovaných dominant města. Dokonce i prostor řeky je čím dál více v noci osvětlován turistickými loděmi, které sobecky přisvětlují okolní břehy jako exponáty. Výsledkem je stále zvyšování intenzity světla v městském interiéru. Paradoxně se tak tma, resp. přiměřená hladina osvětlení stává vzácnější hodnotou. Věc souvisí s pojímáním, především historických částí města jako kulís. Dynamika světelných hladin od exponovaných objektů nebo prostorů až po vytváření vzájemně oddělených intimních míst v ulici osvětlených – vytvořených „pražskou lucernou“ – je součástí ducha místa, spoludotváří jeho poetickou atmosféru. Tato dynamika může prohloubit, resp. narušit noční podobu, plasticitu města. Střídání různých intenzit světla je tedy věcí velmi uvážené koncepce založené na pochopení principu působení

určitého městského prostoru. Z toho vyplývá jeho svázanost s konkrétními lokalitami i prostory.

Obdobně je výrazným prvkem kvalita (rozptýlené, bodové, lasery apod.) a barevný odstín použitého světla.

Venkovní osvětlení se dělí na

- a) veřejné osvětlení** zajišťující veřejnosti bezpečný pohyb a orientaci, dále i bezpečnou jízdu (obvykle v závislosti na rychlosti průjezdu), je pořizované a zajišťované obcí
- b) slavnostní osvětlení významných budov** má za cíl zvýraznit atraktivitu města, jeho architektonických památek, významných institucí, je obvykle pořizované a zajišťované obcí nebo příslušnou institucí
- c) ostatní venkovní osvětlení** je pořizované různými subjekty, má obvykle za cíl osvětlit budovy a plochy, které mohou a nemusí být přístupné veřejnosti, jde tedy obvykle o privátní záležitosti
- d) slavnostní osvětlení privátních budov** má obvykle za cíl osvětlit budovy a plochy, které mohou a nemusí být přístupné veřejnosti, často jde o privátní záležitosti, zařízení je pořizováno privátními subjekty
- e) občasná slavnostní městská osvětlení** (např. vánoční) je obvykle pořizované a zajišťované obcí, bude umístováno na základě každoroční městské koncepce

Druhy osvětlení mají svou hierarchii a význam v obraze města.

Nejdůležitějším prvkem je a) veřejné osvětlení. Jeho svítidla dotvářejí podobu interiéru města, rytmizují jeho uliční prostor, vymezují významné prostory, a to i ve dne. Mohou být sjednocujícím prvkem městského interiéru, určitých území nebo významných tras. Hierarchie veřejného a slavnostního osvětlení nebude poplatná pouze dopravním normám, ale bude reflektovat urbanistické hodnoty území.

Veřejné osvětlení (a) i slavnostní osvětlení pod bodem (b) jsou nejdůležitější pro noční průchod a průjezd, ale i pro noční obraz a panorama města. Zařízení c) a d) jsou někdy poplatná úzkým komerčním zájmům, někdy dokonce narušují celkový obraz a atmosféru města. Jejich instalace bude vždy respektovat a bude podřízena bodům a), b).

Návrh kteréhokoli slavnostního osvětlení b) i d) bude ověřen světelnou zkouškou za účasti zástupců památkové péče, po ověřovacím provozu může být zpětně revidována koncepce, rozsah, intenzita i barevný odstín světla.

Po zvážení je možné obnovit osvětlení na původních místech, v případě se zachovalými doklady o jejich původních instalacích.

a) Veřejné osvětlení v nejstarších částech města bude zajištěno tradičními litinovými svítidly (vyšší stožár + závěsné svítidlo, nízký stožár + jedna a více luceren, konzola + lucerna, víceramenný stožár). Kovové prvky (litinové nebo ocelové) budou opatřeny tradičním tmavě zeleným nátěrem. Doprovodným zařízením jsou skříňky konzol. Ty budou kryty buď kopiemi původních litinových dvířek, nebo novodobými plochými dvířky opatřenými shodným nátěrem, jako je plocha zdíva. Výjimku z tradičního systému svítidel představují některá atypická novodobá svítidla i stožáry (např. u budovy Magistrátu hl. m. Prahy). Obvykle se jedná o různě designově ztvárněná svítidla s koulemi. Dnes diskutovaný problém (přesvětlení noční oblohy i interiéru města) se netýká svítidel se světlem směřovaným k zemi. Frekventované motorové komunikace budou obvykle osvětleny novodobými stožáry. Vhodné je to především tam, kde lze – z hlediska bezpečnosti dopravy a odpovídající intenzity – instalovat výrazně nižší počet novodobých stožárů než tradičních. Cílem takové instalace je snížení počtu stanovišť použitím novodobých stožárů se střízlivým, technickým designem, nerušícím prostředí historické zástavby ani významné průhledy. Osvětlovací energií bude převážně elektřina, výjimečně plyn.

b) Slavnostní osvětlení významných budov doplňuje noční obraz města a souvisí se základní sítí veřejného osvětlení, zároveň není regulováno technickými normami. Nový návrh bude vycházet z celkové světelné koncepce města i dané lokality. Pro slavnostní osvětlení je obvykle vhodný bělejší odstín kvůli realistickému barevnému podání osvětlované architektury.

Konkrétní řešení bude ověřeno na základě světelné zkoušky pod dohledem památkové péče.

c) Ostatní venkovní osvětlení. Tato zařízení musí být zcela podřízena charakteru veřejného osvětlení daného území. Jejich instalace bude podmíněna souhlasným stanoviskem památkové péče k denním a nočním vizualizacím nebo zákresům do fotografií.

d) Slavnostní osvětlení ostatní. Tato zařízení budou zcela podřízena charakteru veřejného i slavnostního osvětlení daného území. Jen v odůvodněných případech se může jednat o vizuální dominantu prostoru (např. v případě významné historické, nebo jinak hodnotné, architektury, kdy samostatné privátní osvětlení zvýrazňuje architektonickou hodnotu budovy v souladu s požadavky památkové péče).

Obecné zásady ochrany a utváření

- Všechny typy dochovaných historických svítidel budou v maximální možné míře zachovány a restaurovány
- V památkových rezervacích a zónách je nutné použít vhodné typy lamp. Vhodnost je dána tvarovým řešením, měřítkem a kvalitou světla
- Pro nejstarší historická území se ustálilo a nadále bude vhodné používání kopií historických luceren polygonálního typu jak na konzole, tak na kandelábru
- Pro významné prostory popsané v charakteristice budou používány vysoké závěsné typy. Na zcela výjimečná místa lze navrátit víceramenné, slavnostně působící kandelábr s figurální dekorací (Senovážné náměstí, Petřské náměstí apod.)
- Pro některé specifické prostory by bylo vhodné vytvořit opět individuální svébytná svítidla, nikoli nutně historizující (Zlatý kříž, Staroměstský okruh apod.)
- Rozmístění svítidel a výška stožárů bude vždy respektovat urbanistický význam a architektonickou kvalitu prostoru. Nová stanoviště a nově umísťované stožáry budou předkládány k odsouhlasení památkové péče ve vizualizacích do předem dohodnutých pohledů a budou ověřeny světelnou zkouškou
- Podle typu území je potřebné nahradit neestetické a utilitární, často převýšené svítelníky dobově tvarovanými novými svítelníky
- Pro zóny venkovského charakteru je třeba použít adekvátních svítelen drobnějšího měřítka neokázalých forem
- Obdobně pro průchody a pasáže není vhodné používat svítidla pro veřejné osvětlení z důvodu odlišného prostředí a jeho měřítka
- V nutných případech možno použít na protějších průčelích zavěšené svítelníky provedené jako kopie dobových.
- Veřejné osvětlení bude zajišťovat dostatečné osvětlení komunikačních ploch, nikoliv jednotlivých informačních prvků
- Koncepční návrhy nových osvětlovacích prvků (tvar, intenzita i barevnost světla) budou vždy ověřeny světelnými zkouškami „in situ“ za účasti zástupců památkové péče

1.3. VEGETAČNÍ PRVKY (V ULICÍCH A NA NÁMĚSTÍCH)

Stromy

V městském interiéru hraje významnou roli uliční stromová vegetace. Její forma, hodnota ochrany a obnovy, je dána typem území. V nejstarších historických částech území, především typu I. vlastně historicky stromová zeleň nebyla přítomna. Do obrazu

interiéru vstoupila spíš v podobě solitérních stromů nebo jako doprovod řeky. Naopak v urbanistické koncepci území vznikajících koncem 19. století měla zeď zeleň území typu II., částečně pod vlivem hygienistických vizí této doby, silné místo. Ať již zakládáním veřejných parků, tak především v uličním prostoru byla vysazována stromořadí. Obdobně je součástí centrálních náměstí. Výjimečně se vegetace objevovala i v koších na stožárech veřejného osvětlení nebo ve speciálních kontejnerech.

Ve vilových čtvrtích, území typu III., je přítomna stromová vegetace ve dvojí podobě. Jako samozřejmá součást zahrad, ale také jako součást hlavních komunikačních páteří území v podobě stromořadí.

V územích typu IV., venkovského charakteru, se vegetace vyskytuje ve všech podobách od stromové přes keře až po četné travnaté plochy. Má více přírodní charakter, nenalézá jasně typologické umístění vyjma okolí kostelů a na návších. Časté jsou zde solitérní stromy.

Obecně jsou stromy v uličním interiéru umístěny vždy v úrovni terénu a především na hranách chodníků. Podle povahy území jsou okolí kmenů buď řešena více či méně zdobnou mříží, kulatého nebo čtvercového půdorysu, nebo je pouze v určitém odstupu vydlážděn lem a zbytek je zatravněn (překvapivě také situace Pařížské třídy).

Stromy, vhodně umístěné, doplňují veřejná prostranství. Pro výsadbu skupin nebo jednotlivých stromů platí druhová rozmanitost. Ta vychází jak z tradičních pražských druhů, tak ze znalosti různých stanovišť, dobré odolnosti vůči městskému prostředí atd.

Keře, plochy rostlin a trávníky

Historicky byly tyto prvky, s výjimkou zahrad a parků, spíše výjimečnou součástí interiéru MPR i MPZ. Dnes je upravená krajina tak vzdálena od centra města, že je užitečné tyto přírodní prvky citlivě umístit do vhodných stanovišť.

Prioritou je však zachování původního urbanistického a architektonického rámce. V rámci jednoho prostranství by se měly vytvářet harmonické a sourodé doplňující plochy. Hlediskem pro výběr druhu a tvarové řešení je vždy vyšší urbanistický celek (to není podmínkou pouze u výjimečných lokalit, např. Karlovo náměstí).

Keře

Keřové patro je diskutabilní součástí interiéru pro svou vizuální neprostupnost a vytváření nepřehledných situací, které zhoršuje skutečně nebo pocitově bezpečnost chodců. Jinde vyžaduje složitou údržbu svého okolí. Pozitivně se někde naopak uplatňuje při optickém vymezení prostorů.

Popínavé, půdopokryvné a okrasné rostliny

Vhodným prvkem je vegetace popínavá. Nalézáme ji na slepých zdech, štítech domů, ale i domovních průčelích.

Květinová vegetace byla tradičně součástí staropražských oken i významných veřejných prostorů.

Sezonní koše s okrasnými rostlinami

Umístování těchto košů na stožáry veřejného osvětlení je přípustné. Výjimečně lze umístit i konstrukce vyplněné květinami, které tvoří kvetoucí sloupce, pyramidy atd. Podmínkou je to, že tyto sezonní doplňky neomezí plynulý průchod nebo významné průhledy.

Trávníky

Dostatečně velké travnaté plochy jsou vhodné tam, kde cestní síť nabízí dobré trasy ve směru hlavních cílů. Ze zkušenosti vyplývá, že především úzké travnaté pásy nejsou chodci respektovány a nelze tedy zajistit optimální prosperitu trávníku a vzhled.

Obecné zásady ochrany a utváření

Obecně lze konstatovat, že vegetační prvky jsou dnes vítaným doplňkem městského interiéru. Jejich funkce je nejen estetická. Přesto nemusí být nové výsadby vždy vhodným doplňkem konkrétního veřejného prostranství. Cílem je harmonický celek, ve kterém je zachováno vnímání prostoru jako celku, jsou respektovány důležité průhledové osy i pohledy na významné budovy a celky.

Ze zkušenosti dále vyplývá, že pouze prosperující a dobře udržované vegetační prvky působí esteticky i funkčně dobře. Výběr rostlin a jejich umístění je tedy řízeno i hlediskem prosperity rostlin a reálnou údržbou a péčí.

- Veškerá kvalitní vegetace, v současné době existující v souladu s prostředím (*viz charakteristika*), bude zachována, chráněna a obnovována
- Na místech, kde to je v souladu s jejich charakterem, bude dále doplňována
- Při obnovovaných výsadbách bude zachována v místě charakteristická sortimentní struktura
- Konkrétní druh stromu bude vybrán na základě rozboru lokality, veřejného prostranství a s ohledem na předpokládanou výšku i velikost koruny. Druhá skladba bude zároveň konzultována s orgány památkové péče
- Obnova zeleně bude založena na dendrologickém průzkumu

a) Stromy

Péče o stávající stromy a obnovené výsadby

- Stromová zeleň bude obnovována v souladu s typem území, resp. prostorovou charakteristikou konkrétního místa
- Výška stromu v dospělosti i tvar koruny bude posuzován vždy podle konkrétního veřejného prostranství. Vzhledem k rozmanitosti veřejných prostranství PPR a MPZ nejsou stanoveny konkrétní kultivary, výšky a tvary korun. Přednostně budou vysazovány tradiční druhy v kultivarech vhodných do městského prostředí
- Pro nejstarší části historického území typu I., především v úzkých uličních prostorech (typu 1 „rostlého“ nebo 2 „nedokončených regulovaných“) je možné uvažovat pouze se solitérními stromy, ev. skupinami umístěnými ve vhodných místech
- V širších uličních prostorech, nejčastěji vzniklých na základě regulace přelomu 19. a 20. století, budou, pokud technické podmínky podzemních sítí umožní, obnovována stromořadí
- Při výměně sítí bude v mezích možností dbáno na vytvoření dostatečného prostoru pro výsadbu stromů
- Individuální řešení výsadby stromů budou volena ve specifických prostorových podmínkách, obdobně jako v územích typu IV. – venkovského charakteru. Tato řešení budou konzultována s orgány památkové ochrany
- Budou ochraňována, doplňována a obnovována i stromořadí na významnějších komunikacích území typu III. – vilových čtvrtí
- Stromy budou zásadně vysazovány v úrovni chodníku, resp. vozovky

- Úprava jejich okolí bude odpovídat charakteru území, resp. daného místa. V nejstarších částech území typu I. se mohou umístit stromy i tradičně do plochy vozovky (Kampa, Velkopřevorské náměstí apod.). Pro území typu I. a II. je vhodné použití kopií zdobných mříží, v méně exponovaných místech (nižšího stavebního standardu v územích typu II.) mohou být prováděny zjednodušené nebo i nové formy mříží. V územích typu III. mohou být stromy vysazeny v často se vyskytujícím pásu trávníku mezi chodníkem a vozovkou. V případě okolních živičných povrchů budou lemovány řadou dlažebních kostek nebo vymezením nízkým betonovým nebo kovovým obrubníkem
- Nevhodné je umístění stromů do útvarů nad úroveň chodníku
- Stavební úpravy v blízkosti stromů budou prováděny podle příslušných norem, vždy s ohledem na konkrétní strom a jeho stanoviště (např. rozdílný kořenový systém, prostorový význam stromu atd.)

Výsadba nových stromů

Při situování nové výsadby bude brán v úvahu:

- charakter lokality a veřejného prostranství
- vizuální dopad na důležité průhledy a osy
- vizuální dopad na významné budovy

Hlediska výběru konkrétní dřeviny:

- rozloha koruny a výška dřeviny v 5, 10 letech a v dospělosti
- životaschopnost vybrané dřeviny v městském prostředí
- optimální rozpon u stromořadí a skupin
- nároky na péči a údržbu

Technická omezení výsadby:

- existující trasy podpovrchových inženýrských sítí
- podzemní prostory a zařízení
- místa předpokládaných archeologických nálezů

Nedoporučené druhy stromů pro zpevněné plochy:

- dřeviny se spadem plodů, ronící štávu nebo jinak zvyšující nároky na údržbu zpevněných ploch

Viz také kap. V. Seznam vybraných tematických dokumentů – Dřeviny na veřejných městských prostranstvích (Z. Novák 2001)

Negativní jevy výsadby rostlin v truhlících a žardiniérách:

- omezení nebo zúžení průchodu nebo průjezdu
- krátká životnost rostlin
- nutnost instalace umělého zavlažování
- nutnost zvýšené péče a údržby

b) Keře

- Keře nebudou umísťovány tak, aby bránily přirozeným pohledům v uličním prostoru, naopak mohou vhodně oddělovat intimnější místa
- U některých vyšších keřů je vhodné odvětvení nižších partií, které zlepší průhlednost a tím i pocit bezpečí
- Vysoké stříhané keřové stěny nebudou umísťované ve frekventovaných veřejných pěších trasách
- Vhodné nižší keře (např. půdopokryvné) mohou být náhradou neudržitelné travnaté plochy

c) Půdopokryvné, květinové a trvalkové výsadby

Náročné letničkové výsadby (sezonní kvetoucí rostliny) se mohou na vybraných místech doplnit novodobými okrasnými trvalkovými výsadbami. Originální návrh bude vycházet z charakteru prostoru. Záhony půdopokryvných rostlin mohou na vhodných místech nahradit úzké neudržitelné travnaté pásy.

d) Travníky

Travnaté plochy budou obnovovány a zakládány i s ohledem na funkci, např. povolený nebo nepovolený pohyb chodců. Úzké pásy nejsou chodci obvykle respektovány, jejich údržba je náročná, v takových případech se nabízí revize rozvrhu zpevněných ploch a vegetace, případně výsadba vhodných půdopokryvných nebo trvalkových výsadeb.

Obecná ochrana vegetace před poškozováním a vandalismem

V řadě případů je nezbytná jako ochrana prostorová bariéra – zábradlí, oplocení – např. proti venčení psů a různým druhům vandalismu.

1.4. ZAŘÍZENÍ PRO INFORMACE, REKLAMU A PROPAGACI

Obecná charakteristika prvků a jejich současného použití

Tato zařízení čím dál více ovlivňují podobu interiéru města, především v jeho centrálních, turistických a obecně silně komerčně využívaných částech. Spoluvytváří podobu městského interiéru. Postupně jej zaplňují enormním množstvím informací a znaků, které často působí agresivně na podobu prostředí.

Informace jako takové zahrnují tyto oblasti:

- orientační a identifikační
- kulturní a osvětové
- komerční a propagační

Podle umístění:

- na veřejném prostranství
- na soukromých pozemcích, resp. objektech

Vzhledem k četnosti těchto zařízení je na místě preference těch informací, které jsou skutečně užitečné z pohledu života obyvatel a návštěvníků města. Druhým kritériem je vizuální dopad na podobu konkrétního veřejného prostranství. Architektonické řešení (rozměr, tvar, barevnost atd.) bude respektovat měřítko a charakter konkrétního veřejného prostranství (vhodná reklamní cedule na Václavském náměstí bude jistě jiná než vhodná reklamní cedule v Husově ul.). Při umístění reklamního prvku na průčelí budou respektovány rozvrh i architektonické detaily konkrétního průčelí.

Obecné zásady použití prvků

- Umístění jakýchkoli reklam, firemních označení, nápisů i informačních zařízení na objektech nebo ve veřejném prostoru podléhá odsouhlasení památkových orgánů
- Většina zařízení je obecně nevhodná pro nejstarší části území typu I., III. – vilové čtvrti a IV. území venkovského charakteru. V územích typu II. jsou v některých prostorech, především „významných“ (viz *klasifikace prostorů*) reklamní zařízení součástí jejich charakteru
- Obecně nesmí umístění těchto zařízení rušit celkový vzhled interiéru města svou formou, vzájemným nesouladem měřítek, barev, intenzity světla nebo osvětlení, kmitajícím nebo přerušovaným světlem, dezorientací (ztráta přehlednosti, nebezpečné oslnění, mobilní lasery) a zabraňovat provozu a pohybu pěších

Více informací v příručce Firemní označení, reklamní a informační zařízení v památkově chráněném území hlavního města Prahy

- V místech spolupůsobení většího počtu reklamních a firemních zařízení je nutno zajistit jejich vzájemný soulad
- Zařízení nebudou umísťována na významných kultovních a památných stavbách ani v jejich bezprostředním vizuálním kontaktu
- V zásadě by neměly být umísťovány na nemovitých kulturních památkách, pokud se nejedná o památky moderní architektury, jejichž součástí byly původně
- Nesmí narušovat architektonické působení uličních průčelí ani jejich hodnotných detailů
- V případě umístění nástřešních zařízení nesmí přesahovat hřeben střechy. Přitom musí být vzata v úvahu absolutní výška objektu, aby nedošlo k narušení panoramatických hodnot území
- Specifická jsou zařízení firemní publicity, tedy označování objektů, jejich částí nebo chodníků vlastním jménem nebo logem. Je nutné, aby nenarušovala architektonické působení průčelí
- Reklamní praporce, výstrče a vývěsní štíty mohou přesáhnout líc domovního průčelí max. 800 mm. Je nutné individuálně posoudit jejich umístění, zvláště v případech jejich kumulace nebo v místech, kde brání významným pohledům nebo ohrožují bezpečný (i pěší) provoz
- Reklamní prvky, ať již jakéhokoli typu či formy, nemohou zakrývat okenní a dveřní otvory, dekorativní a figurativní výzdobu domovních průčelí. Nevhodné je použití rozměrných reklam na skleněných částech obchodních výkladců, jejich zaslepování

a) Zařízení pro městské informace

Městský informační systém zlepšuje orientaci ve veřejných prostorech a podporuje pěší trasy k významným cílům. Dobrá orientace v území zlepšuje kvalitu chůze nebo jízdy. Z tohoto důvodu je městský informační systém nadřazen jiným, např. reklamním a komerčním systémům.

Identifikační městský informační systém

Původní tradiční městské značení bude zachováno a doplňováno (smaltované cedule v červenobílém provedení pro ulice, v červenobílé a modrobílé pro označení budov)

- názvy na nároží všech ulic a náměstí, umístění na budovách nikoliv na sloupcích
- orientační a popisné číslo budovy

Novodobý městský informační systém

- pro zlepšení orientace ve významných pěších trasách jsou obvykle instalovány sloupky se směrovými cedulemi. Stávající architektonické a designové řešení bude respektováno, systém bude jednotný, je nepřipustné využívat sloupky pro jiné než městské informace (např. směrovky k restauracím atd.)
- pro instalaci orientačních plánů Prahy, kulturních informací i komerční reklamy budou instalovány panely ve vlastnictví města. Rozsah a náplň zařízení budou pravidelně revidovány za účelem naplnění aktuálních potřeb města

b) Plakátovací plochy a sloupy

Plakátovací plochy byly dříve tradiční součástí interiéru města. Plnily také reklamní funkci. Zaplňovaly slepá místa ve městě. Měřítka plakátů odpovídalo předpokládané pozorovací distanci, která se rovnala v horizontu chodce maximálně vzdálenosti šířky chodníku. Tím bylo dáno i jejich poměrně drobné měřítko a celek působil jako drobná barevná mozaika. Tento typický projev se postupně vytratil a nebyl prakticky nahrazen. Důvodem je zřejmě banální problém povinnosti občasného úklidu plochy.

Kvůli absenci plakátovacích ploch a sloupů jsou plakáty vylepovány na jiná místa, kde vesměs působí rušivě (tramvajové zastávky, sloupy veřejného osvětlení atd.). Velmi nízkou estetickou úroveň mají betonové sloupy pro vylepování plakátů, zcela nevhodné do historického prostředí.

Prostředí tedy významně ovlivňuje negativně „spontánní“ forma plakátování, která využívá všech k tomu vhodných příležitostí (sokly lamp, technická zařízení, slepé výlohy apod.).

Z výše uvedeného plyne nutnost regulace v podobě nabídky vymezených ploch. Cílem je tedy náhrada dnešního živelného systému původním nenásilně řízeným, tj. regulace v podobě nabídky vymezených ploch. Obecně platí, že aplikace „anti-poster“ nátěru a neschopnost okamžitého odstranění „spontánních“ plakátů je obvyklé řešení pro okrajové části měst.

c) Zařízení a prvky reklamy a propagace

Tyto prvky obvykle nesouvisí s Prahou ani s městským životem. Jde převážně o komerční zájmy různých subjektů. Míra působení reklamy a její hodnocení jsou odlišné podle

typu území či konkrétního prostoru. Možno připustit, že jsou v některých místech jejich charakteristickou součástí (velkoměstské bulváry, noční světla města – hlavní prostory města v komerčních územích především typu II.).

Z hlediska památkové péče je nezbytné v MPR a MPZ omezit jak velikost, tak počet tvarových a barevných variant. Je vhodné i určit veřejná prostranství, kde lze tato zařízení instalovat, a naopak i prostranství, kde je umístění nepřijatelné. Žádost o souhlas je vhodné doložit zákresy do vizualizací ze stanovišť určených památkovou péčí.

Umístění na budovách

Praxe ukazuje viditelnou snahu po zvětšování měřítka (nikoli pouze rozměru, ale i měřítka zobrazení – velké zvětšování detailů, které upoutává pozornost), zvýrazňuje se barevnost a narůstá intenzita osvětlení těchto zařízení.

Často živelné hromadění reklamních prvků bez sjednocujících prvků (rozměr, barva, poloha) způsobuje neestetický a ve svém důsledku nepřehledný chaos, který přehlazuje samotné vyznění prostorů nebo jejich architektur. V některých formách umístění reklamních zařízení degraduje i vlastní kompozici jednotlivých průčelí. Působí zde synergický efekt, a je tedy nutné sledovat nejen jednotlivá zařízení, ale také jejich množství a spolupůsobení.

Nejbolestivěji dopadá působení na prostředí nejstarších historických částí města. Množství různých forem reklamy zabraňuje často podélným průhledům a do jisté míry i prostupnosti uličních prostorů. Velmi rušivě působí vizuální kontakt s významnými budovami.

Reklamní prvky na chodnících

Nevhodnou formou komerční propagace jsou různé stojky (tzv. „áčka“) a panely často připoutávané k různým sloupům a zábradlím. Navíc ohrožující provoz pěších, především slabozrakých.

Slepé štítové stěny

Reklamy na slepých štítových stěnách mají v určitém typu pražského prostředí jistou tradici (např. známé reklamy Baťa). Byly vlastně předchůdci velkoplošných reklam.

V podobě malované na omítkách lze po individuálním posouzení místa a provedení připustit, avšak nikoli je nasvětlovat umělým osvětlením. Týká se ploch, které nevstupují do dálkových nebo panoramatických souvislostí, působí striktně lokálně.

Reklamní zařízení umístěná na střechách

Reklamy, různé formy světelné reklamy (některé dokonce s přerušovaným světlem) a neonové nápisy a reklamy či firemní označení jsou zastoupeny především ve významných komerčních prostorech města. Jejich forma a rozsah jsou někdy rušivé a budou i revidovány.

Textilní převěsy

Velmi nevhodnou formou jsou textilní převěsy přes ulice, které nebudou používány.

Velkoplošné reklamy

jsou v památkových rezervacích a památkových zónách vyloučeny, avšak přesto jsou přítomny v případech stavebních ohrazení či zakrytí lešení. Vzhledem k velké stavební aktivitě, především na průčelích domů, jsou takto v interiéru města „stále“ přítomny.

Viz také V. Seznam vybraných tematických dokumentů – Firemní označení, reklamní a informační zařízení v památkově chráněném území hlavního města Prahy (MHMP – OPP 2013)

1.5. MOBILIÁŘ A DROBNÁ ARCHITEKTURA

Obecná charakteristika prvků a jejich současného použití

Nedílnou součástí interiéru města je městský mobiliář a drobná architektura. Na jejich vkusném provedení závisí do značné míry celkové vyznění prostorů. Má však také velmi uživatelskou roli. Lze je rozdělit na prvky náležející městu, které jsou nedílnou a funkční či estetickou součástí veřejného prostoru a prvky sloužící především soukromým, komerčním aktivitám.

Veškeré prvky by měly mít vysokou kvalitu provedení, především v územích požívajících památkové ochrany.

V některých případech postrádají potřebnou kvalitu a jsou rušivými elementy (nosiče trolejí, některé formy především novodobých laviček a odpadkových košů, utilitární trubková zábradlí, některé nádoby na mobilní zeleň, ale i některé formy zcela utilitářních a brutálních svítidel, v kontextu historické architektury dosti nevzhledné telefonní budky a taxametry apod.).

V centrálních částech měst vyžaduje mobiliář zvýšené nároky na udržení čistoty, častější údržbu nebo výměnu. V Praze se toto daří jen částečně, výsledek negativně ovlivňuje vnímání veřejných prostranství jako celku.

Významnou součástí interiéru města jsou jeho **výtvarné prvky**. Ať již se jedná o umělecká díla (především sochařská) nebo uměleckořemeslné prvky.

V městském interiéru se dochovaly zbytky tradičních **vodních prvků**, ale i nové instalace. Tradiční jsou např. městské **studny**. Tyto studny jsou místy osazeny pumpami nebo mřížemi, často hodnotné řemeslné práce. Jsou historií města a jako takové budou chráněny.

V městském interiéru existuje určitý počet **kašen a fontán** a novodobých **prameníků a pitek**. Vzhledem k tomu, že jak známo v Praze je vodní prvek v uličním prostoru poměrně vzácný, je třeba ochraňovat stávající a pokusit se překonat složitosti související se zřizováním nových.

Vzhledem ke stále se zhoršujícímu stavu životního prostředí v ulicích města je **vodní prvek** praktickým i psychologickým zlepšením situace tím spíše, že klimatické změny poslední dobou přinášejí extrémní letní situace podobné místům, v nichž byly vždy vodní prvky automatickou součástí města.

Drobné zařizovací prvky – užité (lavičky, odpadkové koše atd.) vykazují různorodost, různost tvarů i různou míru opotřebení.

Drobné zařizovací prvky – vymežující jsou jednak jeho nutnou složkou, jednak určitým bohatstvím minulosti. Jednou z výrazných forem jsou **patníky**, ať již solitérní nebo nárožní. V Praze se dochovaly velmi různorodé a jedinečné kusy, které jsou svázány s konkrétními místy. V některých případech mají i skulpturální a dokonce figurální formu.

Vhodným řešením je jednotná forma těchto prvků pro určitá jednotně se projevující území.

Obdobně jsou ve městě potřebné **stabilní zábrany** ve formě **zábradlí**. Nábřežní zábradlí skýtají pestrý obraz kvalitních řešení tohoto prvku. Jedná se také o litinové mříže, z nichž některé jsou významnými výtvarnými artefakty (např. mříž kolem rotundy sv. Kříže od J. Mánesa).

Často velmi problematický je i mobiliář používaný pro soukromé komerční aktivity.

Komerční dynamika města, zvláště v jeho historickém centru, hledá stále nové prostory. V případě restauračních zařízení se jedná o rozšíření prostoru vnitřního do prostoru ulice v období **restauračních teras a zahrádek**. **Praha** si nevytvořila typologicky a esteticky jednotný model těchto teras, zahrádek jako některá jiná evropská města, především latinského světa. Tyto zahrádky také z důvodu typologie uličního prostoru, resp. šířky chodníků, nejčastěji nejsou přímým pokračováním vlastního provozního prostoru v domě, ale samostatnými útvary vyžadujícími realizaci části provozu vně objektů (výčepní pulty, office, pokladní pulty). To klade velké nároky na jejich estetickou úpravu a úroveň i technické provedení. Z uvedených prostorových důvodů jsou realizovány na místech náměstí či plácků (s výjimkou hlavních městských prostorů, jimiž je např. Václavské náměstí, Příkopy, Pařížská třída apod.), kde je klasický model přímého rozšíření z prostorových poměrů možný.

Více informací v příručce **Restaurační zahrádky v památkově chráněném území hlavního města Prahy**

Vlastní realizace jsou často prostředím dosti cizorodé. Nevhodné je jejich zastřešování jinak nežli lehkými mobilními slunečníky. Nevhodné je také vytváření částečně uzavřených prostorů skleněnými nebo plastovými stěnami. Ohrazování prostorů, často ne dosti transparentním způsobem.

Pouliční stánky jsou do jisté míry tradičním prvkem městského interiéru. Nikoli však ve všech území a také nikoli s jakýmkoli sortimentem. Tradiční, možno říci vhodné, jsou novinové stánky, květinové stánky a pouze výjimečně (např. pro prostor Václavského náměstí) s vybraným druhem potravin, resp. jako občerstvení. V některých případech mohou být spojeny s turistickým ruchem, ale spíše nežli komerčním způsobem by měly sloužit jako informační minicentra.

Tržní stánky jsou obnoveným druhem mobilního zařízení některých veřejných prostranství. Osvědčila se praxe, kdy se jedná o jednotné, demontovatelné a tvarově jednoduché konstrukce, které spravuje a instaluje město nebo jím pověřený subjekt.

Součástí městského interiéru je i **informační systém** (viz také III. *Architektonické aspekty, kapitola 1.4 Zařízení pro informace, reklamu a propagaci*). Tím, že prostupuje celým prostředím, spoluovlivňuje jeho podobu. Jeho řešení by mělo být jednotné, tak aby bylo čitelné. Neměl by být používán pro komerční účely.

Komerční reklamní a propagační informace nebudou součástí mobiliáře, s výjimkou plakátovacích stěn a sloupů.

Obecné zásady ochrany a použití prvků

Mobiliář a drobná architektura jako součást provozu města

a) Výtvarné prvky (skulptury, okrasné mříže a oplocení, busty, pamětní desky nebo jiné formy památečných připomínek)

Tyto prvky hrají vždy prostorotvornou roli, při návrhu revitalizace prostranství je třeba je respektovat a adekvátním způsobem podpořit. Veškeré hodnotné výtvarné prvky budou zachovány. Často se jedná o jedinečná umělecká díla nebo příklady dobového uměleckého řemesla. Opravy a údržba budou prováděny v souladu s podmínkami stanovenými památkovou péčí, v odůvodněných případech restaurátorskými postupy, na které se vztahují samostatné pokyny. I úprava jejich okolí bude respektovat význam a působení v prostoru. V odůvodněných případech budou instalovány nové prvky bez komerčního podtextu.

Umístění a řešení nových by mělo být předmětem veřejných soutěží, mj. na základě podmínek stanovených památkovými orgány.

b) Vodní prvky

Veškeré hodnotné výtvarné prvky budou zachovány. Často se jedná o jedinečná umělecká díla nebo příklady dobového uměleckého řemesla. I zde někdy platí pokyny uvedené v předcházejícím odstavci.

Kašny a fontánky

Stávající kašny a fontány budou zachovávány a ty, které nejsou funkční, budou zprovozněny a provozovány celou dobu, kdy to klimatické podmínky dovolí.

Na vhodných místech budou zřizovány další. Jejich řešení bude konzultováno s orgány památkové ochrany.

Studny a pumpy

Existující studny a pumpy budou v plném rozsahu zachovány.

Podle technických možností budou uváděny do provozu.

Prameníky a pítka

Existující prameníky a pítka budou zachovány.

Na vhodných místech je možné zřizovat další.

Jejich řešení by mělo odpovídat danému prostředí a mělo by být předmětem výtvarného návrhu s důrazem na vysokou kvalitu návrhu i provedení.

c) Drobné zařizovací předměty – užité

Pro tyto prvky platí obdobné zásady jako v případě svítidel veřejného osvětlení, tj. hodnotné dochované historické příklady budou zachovány. Novodobé prvky budou z tradičních materiálů (kovu nebo dřeva), ve střízlivém a vysoce hodnotném designu, který nebude konkurovat historickému prostředí. Jejich výběr bude respektovat jak hledisko životnosti a údržby nebo odolnosti proti vandalismu, při dodržení tradičních hodnot (střízlivost, ergonomie, subtilnost). V případech významných ucelených enkláv a lokalit lze instalovat samostatný soubor, který musí umožnit případné zopakování v rámci obdobných městských lokalit. Za méně vhodnou je považována praxe, kdy každý nový revitalizovaný prostor je zařízen jiným originálním mobiliářem.

Lavičky

V územích typu I. a II., především z období přelomu 19. a 20. století je vhodné používat kopie pražských historických litinových laviček v tmavě zelené barvě.

Ve specifických situacích je možné individuální řešení s ohledem na konkrétní místo.

V územích typu III., vilových čtvrtích možno použít modifikovaných typů. Doporučeno je však nekombinovat různé typy v jednom prostředí.

V územích typu IV. venkovského charakteru je vhodné použití neokázalých, nezdobných forem z méně náročných materiálů.

Obecně je vhodnější do parků a parčíků použití mobilních laviček oproti stabilním z důvodů sezonních. Naopak v městském uličním prostředí, na nábřežích apod. mohou být ukotveny.

Typologie laviček by měly odpovídat danému prostředí (míní se míra záklonu sedící postavy). Do městského prostředí jsou vhodnější pro vzpřímené sezení, do parků je možno používat pohodlnější.

Není vhodné budování robustních stabilních laviček v ploše chodníku ani jako součást osazení stromů nebo jako záminka k jejich vyvýšenému umístění.

Naopak je vhodné, v klidných místech (nikoli v uličním prostoru, ale spíše v zákoutích nebo některých prostorech vzniklých odstoupením uliční čáry zástavby), kde to situace dovolí, vytvářet lavičky kolem vzrostlých soliterně stojících stromů pro umožnění klidného odpočinku.

Odpadkové koše

Lze používat koše různých typů, není však vhodné je spojovat s posezením nebo vymezením vysazených stromů.

Velkoobjemové kontejnery

Svým měřítkem a charakterem jsou vhodné spíše pro okrajové městské lokality. Žádoucí jsou jak nová vhodná tvarová a barevná řešení, tak především častější odvoz odpadků, který sníží nároky na objem těchto zařízení.

Podzemní velkoobjemové kontejnery

Zařízení jsou podmíněna značnými stavebními zásahy i novými typy velkoobjemových vozidel. Proto mohou být výjimečně instalována pouze v místech, kde nezasáhnou dochované historické konstrukce nebo lokality archeologických nálezů. V úvahu je třeba vzít typovou úpravu povrchu chodníku nebo vozovky i nezbytná dopravní opatření pro příjezd velkoobjemových vozidel. I zde je vhodným řešením častější odvoz odpadků, který sníží nároky na objem těchto zařízení.

Prodejní stánky – trvale umístěné

Trvalé prodejní stánky budou použity v nemnohých místech, kde to prostorové poměry dovolí. Jedná se především o vybrané hlavní prostory typu „A“. Jejich sortiment bude omezen na noviny a časopisy, resp. tabák, květiny a ve zcela výjimečných případech rychlé občerstvení. Mohou se také vyskytovat informační turistické kiosky.

Pro chráněná území by měla být vytipována přípustná místa umístění včetně maximálního počtu.

Tržní stánky – dočasně umístěné

Vhodnou alternativou je jednotná, opakovatelná, tvarově jednoduchá konstrukce z kovu nebo dřeva. Střízlivý a účelový design vycházející z tradičních řešení, bez nároku na vizuální ovládnutí veřejného prostranství.

d) Drobné zařizovací předměty – vymezuující.

Budou instalovány prvky z tradičních materiálů (kov, kámen). Vždy budou vzaty v úvahu převažující typy i tvarové řešení, instalované v rámci širšího území. Pouze v případech absence existujících vhodných prvků bude přistoupeno k výběru a instalaci nových a odlišných zařízení. Naopak v případech významných ucelených enkláv lze instalovat samostatný druh, který však musí ze všech hledisek umožnit opakování v rámci obdobných městských lokalit. Za méně vhodnou je považována praxe, kdy každý nový revitalizovaný prostor je zařízen jiným originálním mobiliářem.

Patníky

Pro zamezení neoprávněného vstupu vozidel budou používány různé formy patníků provedených v litině. V některých specificky významných situacích mohou být použity patníky kamenné.

Veškeré dochované historické patníky budou zachovány.

Nedoporučuje se jejich přemísťování, neboť jejich výraznější formy jsou spojeny s tradičním místem.

Jsou však také prvkem, jehož potřeba použití se zvětšuje, neboť potřeba vyhrazení určitých ploch pro pěší je vlivem tlaku dopravy čím dále větší. Oblibu získávají i mobilní podoby patníků, které umožňují selekci vstupu do vyhrazených ploch (ať již teleskopické formy nebo sklápěné).

Doporučuje se omezit počet nových patníků na nezbytné minimum.

Koordinovaný postup při umísťování jednotlivých prvků

Pro řešení umísťování jednotlivých prvků platí nejen posouzení jejich vhodnosti vůči charakteru daného území nebo konkrétního místa, ale do značné míry i vzájemné působení, tedy koordinace. Protože jsou namnoze nositeli svébytných potřeb, jsou často rozmísťovány účelově, bez ohledu na ostatní (příkladem mohou být sloupy veřejného osvětlení, nosiče trolejí, semaforů, dopravního značení apod., které pak mohou vytvářet i velmi rušivá společenství).

Proto je nutné při umísťování každého z nich vyhodnotit celkovou situaci místa, aby nedocházelo k nevhodným kumulacím.

Optimální situace nastává vytvořením celkové koncepce-návrhu jednotlivých prostorů.

Mobiliář a drobná architektura jako součást soukromých komerčních aktivit

e) Restaurační terasy a zahrádky

Zřízení nové zahrádky v památkově chráněném území je podmíněno souhlasným stanoviskem Odb. památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy. Ke všem změnám a novým požadavkům je nutno znova žádat o nové stanovisko. I umístění firemního, reklamního nebo informačního označení je možné jen se souhlasným stanoviskem.

Zřizování restauračních předzahrádek, jejich plošný rozsah a architektonické řešení musí vycházet z charakteru veřejného prostranství i z charakteru budovy, se kterou jsou tato zařízení provozně spjata. Podrobná doporučení jsou uvedena v samostatném materiálu.

Plochy předzahrádek nesmí omezit nebo zasahovat do hlavních pěších tras příslušného prostoru. Podle platných technických norem je stanoven 1,5 m jako minimální šířka pěší trasy pro míjení dvou osob. Podle charakteru veřejného prostranství a frekvence pohybu chodců bude tento koridor vhodně rozšířen. Do uvedené šířky nesmí zasahovat žádné kolizní prvky, např. svítidla veřejného osvětlení, parkovací automaty atd.

Hlavní zásady

- Zřizování zásadně jen dočasných, sezonních teras
- Jejich rozsah a umístění nebude bránit provozu ani pohledovým hodnotám daného místa
- Optimální je řešení bez výrazného vymezení, transparentním provedením s možností přiměřeného použití prvků zeleně
- Umístění a utváření teras bude rozsahem a tvarem vycházet z logiky konkrétního místa
- Mobiliář je vždy kvalitní z hlediska tvaru a provedení, nejlépe dřevěný nebo subtilní kovový, povoluje se i kvalitní tvarové řešení v plastu
- Nevhodné je umísťovat v rámci teras zařízení restauračního provozu vyžadující napojení sítí (voda, kanalizace, elektřina)
- Nevhodné je používání vlastního elektrického osvětlení, které narušuje světlou atmosféru prostoru (silné osvětlení, osvětlení vyzařující do okolí apod.)

Slunečníky

Používané slunečníky budou počtem a měřítkem přiměřené danému místu.

Barevnost slunečníků bude střídáma bez výrazných firemních a reklamních symbolů.

Nevhodné jsou neúměrně rozměrné a barevné.

Markýzy

Markýzy budou používány ploché, spíše mobilní (svinutelné).

Umístění markýz nebude bránit průhledům ani provozu okolí.

Barevnost markýz bude střídáma bez výrazných firemních a reklamních symbolů.

Markýzy budou umístěny v dostatečné výšce tak, aby neomezovaly okolní pěší provoz.

Nebudou používány markýzy měřítkově neodpovídající danému místu.

Nevhodné jsou půlkulovité a stabilní.

Nepřípustné řešení

- samostatná stavba s celoročním využitím nebo dokonce vlastními technickými instalacemi
- kompaktní zábradlí
- vícečetné reklamní prvky
- výčepní a chladicí pulty, grily, pokladny, televizní obrazovky

Viz také V. Seznam vybraných tematických dokumentů – Restauraçní zahrádky v památkově chráněném území hlavního města Prahy (MHMP – OPP 2013)

1.6. TECHNICKÉ PRVKY

Charakteristika

Městský interiér je čím dál více zaplňován technickými prvky. Jedná se především o troleje, jejich nosiče a ukotvení, různé poklopy, satelitní antény a antény mobilních sítí, trafostanice, parkovací taxametry, telefonní budky, kamerové systémy, různé formy informačních systémů, semafore apod.

Často tyto technické prvky narušují, především v historických částech území, jejich ráz. Při tom některé prvky mohou být v některých případech umístěny citlivěji.

Některá tato zařízení jsou obvykle nezbytným doplňkem dnešního městského života. Jejich instalace a design musí být střízlivý, nenarušující historické prostředí.

a) Odvádění dešťové vody ze zpevněných ploch

Vhodným řešením je uchování původních kovových prvků a jejich novodobá obdoba. Požadavek vsakování dešťové vody přímo na pozemku bude prověřen u rozsáhlých vegetačních ploch parků a zahrad. Odvádění dešťových vod z ulic a náměstí bude respektovat ochranu podzemních staveb (sklepy, základy staveb, tunely metra atd.)

b) Dopravní značky a zařízení

Jsou součástí městského interiéru stejně jako doprava sama. Tak jak se doprava intenzifikuje, zvětšuje se počet informací, příkazů a restrikcí – značek. V některých případech dochází, především v úzkých uličních prostorech historických částí města, k jejich kumulacím, které nejen množstvím, ale také svými rozměry a umístěním velmi narušují působení prostoru. Je potřebné ve spolupráci s Policií ČR prověřit způsob, nutnost a četnost jeho rozmístění.

Obdobně složitá je i situace horizontálního značení, které použito na tradiční dlažbě působí někdy velmi rušivě (především zebry vymezující nepřístupná místa).

Dopravní zařízení jsou tedy nezbytným, často ale rušivým doplňkem městského interiéru. Při úpravách veřejných prostranství je třeba vždy pečlivě prověřit, kde jsou tato zařízení skutečně nezbytná, kde lze naopak jednotlivé informace sloučit a eliminovat tak další zbytečné sloupky se značkami.

Úprava dopravního režimu širšího celku snižuje počty dopravních zařízení. Základní dopravní informace jsou pak umístěny např. pouze na okraji lokality.

Obecné zásady ochrany a použití prvků

- Nosiče trolejí nebudou řešeny pouze utilitárními stožáry, ale podobnou formou jako v místě obvyklá svítidla
- Satelitní antény nebudou umístovány na uličních průčelích
- Antény mobilních sítí telefonů nebudou umístovány na památkových objektech a významných budovách
- Soukromé kamerové systémy budou umístovány s ohledem ke kvalitě průčelí.
- Pokud to situace dovolí, nebudou v územích žádná vzdušná vedení

1.7. OBCHODNÍ PORTÁLY

Obecná charakteristika

Obchodní portály a vstupy do domů jsou velmi důležitým prvkem interiéru města. Neúprosnou likvidací (často související s neschopností odborné opravy) zmizelo mnoho autentických historizujících forem, především z přelomu 19. a 20. století a četné výkladce z období funkcionalismu. Jiné mizejí i v dnešní době nezhodnoceny pro svou relativní novodobost (60. léta), další pod velkým a dynamickým tlakem komerčních zájmů posledních deseti let. S postupující dobou a odstupem od pozdějších architektonických projevů nabývají na hodnotě i řešení portálů poválečných. Obchodní portál tím, že je záležitostí účelovou (podobně jako zařízení interiéru) a součástí často z pohledu města krátkodobého využití související s funkcí komerčního prostoru, často zaniká s ním. O to více je nutné ochraňovat dosud existující a pojmenovávat kvalitu nových.

Je tedy nutno, jakkoli je to složité, vyhodnocovat individuálně kvalitu i nově vznikajících kresek a v případě jejich výrazné kvality je chránit.

Nejcennější jsou portály vzniklé současně s průčelím domu. Ale i některé sekundárně vytvořené mají velmi vysokou kvalitu.

Svébytnou situaci reprezentují úpravy obchodních parterů domů z období, kdy byly odstraňovány předsazené dřevěné portály, výkladce a byla obnažena stavební podstata parteru domů. Ta namnoze neodpovídala kvalitě vyšších částí průčelí nebo byl jejich dekor destruován, nebyl nahrazen jinou kvalitou.

Svébytná situace nastává v případě, v pražských podmínkách nikoli příliš častá, kdy jsou portály součástí loubí nebo novodoběji pasáží, resp. obchodních galerií. Někdy nalézáme i samostatné výkladce na slepých, zpravidla štítových stěnách.

Součástí portálů je většinou i plocha pro firemní označení, původně malované, v pozdějších fázích často provedena plasticky a osvětlena nebo prosvětlena.

Někdy jsou integrovány výsuvné mříže, častěji vlnité rolety. Mohou být doplněny i výklopnou plátěnou markýzou chránící zboží proti slunci.

Vstupy jsou z úrovně chodníku přímo do komerčních prostorů výjimečně řešeny ze společného závětří s hlavním domovním vstupem.

Některé obchodní portály a výkladce se vyznačují velkou estetickou hodnotou a řemeslnou kvalitou, především truhlářskou a zámečnickou.

Obdobně související vstupy do domů jsou obvykle reprezentativní součástí parteru, někdy integrovány do obchodních portálů. Často jsou také provedeny na vysoké úrovni architektonické i řemeslné, v relaci k provedení celého domovního průčelí, neboť reprezentují svým způsobem celý objekt.

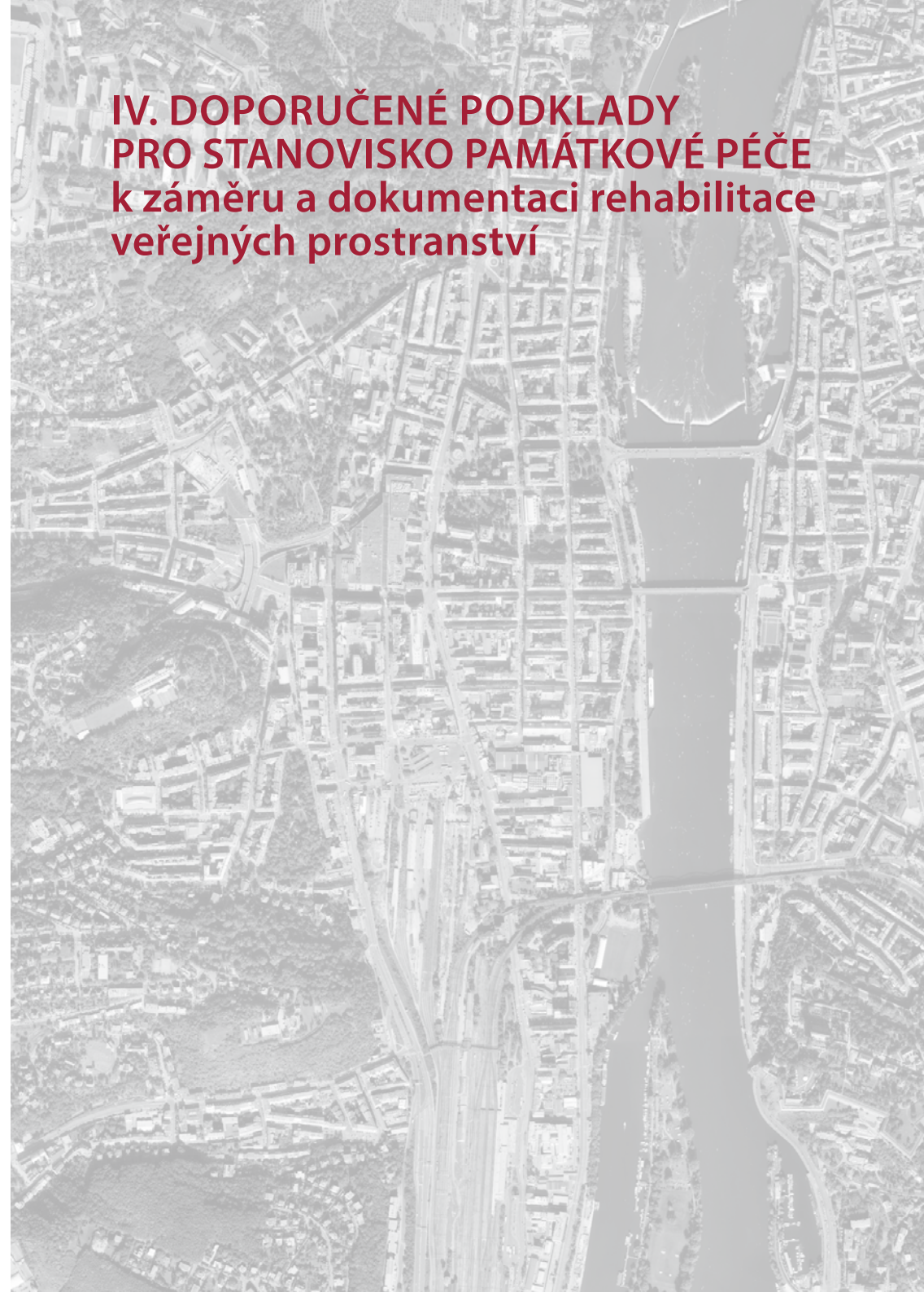
Obecné zásady ochrany a utváření

- Je nezbytně nutné ochraňovat veškeré hodnotné obchodní portály ze všech období jejich vzniku včetně jejich detailů (truhlářských, řezbářských nebo zámečnických). Je třeba ochraňovat i výjimečně velmi hodnotné písmomalířské detaily, leptaná skla apod. Zvláště cenná a dnes již vzácná jsou soustředění portálů jednoho typu (např. průchod mezi Havelským trhem a Kožnou ulicí)
- U některých případů stačí pro záchranu repase nebo doplnění vadných částí
- V některých případech je vhodné provedení repliky v daném stylu, či pokud existují, podle dochovaných podkladů
- Dále je nutné pojmenovat kvalitu, která má dnes i velmi novodobé projevy

- Nová řešení by měla respektovat kompozici vlastního průčelí domu (byť i cestou harmonické komplementarity), jeho architektonický charakter i kontext celého předmětného prostoru města)

Viz také V. Seznam vybraných tematických dokumentů – Obnova okenních výplní a výkladců (Kolektiv autorů 2010)

IV. DOPORUČENÉ PODKLADY PRO STANOVISKO PAMÁTKOVÉ PÉČE K ZÁMĚRU A DOKUMENTACI REHABILITACE VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

Stanovisko památkové péče k záměru a dokumentaci rehabilitace veřejného prostranství je vždy podmíněno žádostí adresovanou odboru památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy. Žádost musí obsahovat návrh v textové a výkresové podobě, ve dvou vyhotoveních.

Obecné požadavky na obsah zadání a obsah dokumentace pro získání stanoviska památkové péče mohou být upraveny podle konkrétního veřejného prostranství i podle významu a rozsahu navržené úpravy:

Rozbor konkrétního veřejného prostoru s ohledem na:

- historický a architektonickostavební vývoj lokality, případně i vývoj konkrétního upravovaného prostranství
- vztah a role prostoru v širších urbanistických souvislostech
- významné budovy, stavební a jiné pamětihodnosti
- významné prostorové osy, průhledy
- vyhledání typických, případně pražských, atributů z hlediska čtvrti a lokality
- charakteristika dnešní převažující funkce prostoru
- měřítko veřejného prostranství ve vztahu k chodci
- současné pěší a motorové trasy a cíle
- současná průjezdná a statická motorová doprava
- výrazně pozitivní, jedinečné prvky
- výrazně záporné a degradující prvky
- kolizní body

Cíl/vize úpravy konkrétního veřejného prostoru a použité nástroje:

- vztah a role upraveného prostoru v širších urbanistických souvislostech
- vliv návrhu na významné prostorové osy, průhledy, dominance a submise v konkrétním prostoru
- budoucí převažující funkce prostoru
- nové pěší a motorové trasy a cíle
- podpora a rozvoj lokálních, jedinečných znaků i atmosféry
- zachování a podpora jedinečných nebo unikátních prvků
- odstranění nebo potlačení výrazně záporných a degradujících prvků
- odstranění kolizních bodů
- měřítko nových úprav veřejného prostranství ve vztahu k chodci
- navržená průjezdná a statická motorová doprava

Pozn.:

1. *K žádosti o stanovisko k úpravě veřejných prostranství, instalaci nových prvků, výsadbu nových stromů atd. budou vždy předkládány vizualizace se zákřesem do fotografie z pohledu doporučeného památkovou péčí.*
2. *Součástí žádosti o stanovisko k zavádění nových druhů dlažeb nebo technologií budou (ve fázi ohlášení opravy nebo projektu rehabilitace) ověřovací vzorky v min. rozměru 1,0 x 1,0 m. Rozměr vzorku dlažby bude upřesněn podle velikosti dlažebních kostek.*
3. *K žádosti o stanovisko ke koncepční úpravě venkovního a slavnostního osvětlení (nové rozmístění nebo druhy svítidel, nový barevný odstín nebo intenzita osvětlení, nový barevný odstín svítidel) jsou požadovány vizualizace z doporučených míst a světelná zkouška „in situ“ za účasti zástupců památkové péče.*

V. SEZNAM VYBRANÝCH TÉMATICKÝCH DOKUMENTŮ

PŘÁVNÍ PŘEDPISY

Nařízení vlády č. 66/1971 Sb., o památkové rezervaci v hlavním městě Praze

ZÁKON č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů

Rozhodnutí bývalého odboru kultury NVP č.j. Kul/5-932/81 ze dne 19. 5. 1981 o určení ochranného pásma Pražské památkové rezervace v hl. m. Praze a jeho doplněk ze dne 9. 7. 1981, kterými se určuje toto ochranné pásmo a podmínky pro činnost v něm

Vyhláška MK ČSR č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

Sdělení FM ZV č. 159/1991 Sb., o přijetí Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví

Vyhláška hl. m. Prahy č. 15/1991 Sb. HMP, o prohlášení části území hlavního města Prahy za památkové zóny a o určení podmínek jejich ochrany (Osada Budánka; Vilová kolonie Ořechovka; Osada Rybáře; Staré Ďáblice; Královice)

Usnesení vlády ze dne 25. 3. 1992 č. 209 k Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón

Vyhláška hl. m. Prahy č. 10/1993 Sb. HMP, o prohlášení částí území hlavního města Prahy za památkové zóny a o určení podmínek jejich ochrany (Vinohrady, Žižkov, Vršovice; Nusle; Karlín; Dejvice, Bubeneč, horní Holešovice; Smíchov; Staré Bohnice; Stará Hostivař; Barrandov; Baba)

Usnesení vlády ze dne 22. 2. 1995 č. 110 k Programu záchrany architektonického dědictví

Nařízení vlády č. 127/1995 Sb., o prohlášení území ucelených částí vybraných měst a obcí s dochovanými soubory lidové architektury za památkové rezervace (Ruzyně, Stodůlky)

ZÁKON č. 13/1997, o pozemních komunikacích v platném znění, vč. prováděcí vyhlášky č.104/1997 Sb.

Sdělení MZV ČR č. 73/2000 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o ochraně architektonického dědictví Evropy

Sdělení MZV ČR č. 99/2000 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy

Vyhláška č. 108/2003 Sb. O prohlášení území s historickým prostředím ve vybraných městech a obcích za památkové zóny a určování podmínek pro jejich ochranu (Staré Střešovice, Tejnka)

Vyhláška č.413/2004 Sb. o prohlášení území s historickým prostředím ve vybraných obcích a jejich částech za památkové zóny a určování podmínek pro jejich ochranu (Střešovičky)

ZÁKON č. 183/2006, o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v platném znění

Vyhláška č.187/2007 Sb., kterou se stanoví obsah a náležitosti plánu území s archeologickými nálezy

Restaurační zahrádky v památkově chráněném území hlavního města Prahy (materiál HMP – OPP 2013)

Firemní označení, reklamní a informační zařízení v památkově chráněném území hlavního města Prahy (materiál HMP – OPP 2013)

Opatření obecné povahy č. 5/2014, o prohlášení území s historickým prostředím MČ Praha – Zbraslav za památkovou zónu, které nabylo účinnosti dne 2. 5. 2014

Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy (materiál Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2014)

Nařízení č. 10/2016 Sb. HMP, kterým se stanovují obecné požadavky na využívání území a technické požadavky na stavby v hl. m. Praze (pražské stavební předpisy)

Více informací na http://www.pamatky.praha.eu/jnp/cz/pravni_predpisy_dokumenty/dokumenty_ke_stazeni/index.html

MAGISTRÁT HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

Odbor památkové péče

Jungmannova 35/29, 111 21 Praha 1

tel.: 236 002 334, 236 002 987

e-mail: opp@praha.eu

www.praha.eu